

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

mandel

**BARIS İCİNDE
BİRLİKTE YASAMA
VE DÜNYA DEVRİMİ**

KÖZ YAYINLARI

Birinci Baskı : Aralık 1975

KÖZ YAYINLARI

Çatalçeşme sok. Üretmen İş-Hanı 406

P.K. 40 — BEYAZIT - İSTANBUL

Bu kitap Kardeş Matbaasında dizilmiştir.

ER-TU Matbaasında basılmıştır.

Kapak baskı : Kelebek Matbaası

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Barış içinde birlikte yaşama ve Dünya devrimi

Ernest MANDEL

**Çeviren :
Orhan KOÇAK**

★ KÖZ YAYINLARI

İÇİNDEKİLER

Bariş içinde birlikte yaşama ve dünya devrimi	7
Lenin'in zamanında dünya devrimi ve Sovyet Rusyanın savunulması	9
Stalin zamanında «tek ülkede sosyalizm» ve «Sovyet siperi»	16
İspanyol ve Yugoslav örnekleri	24
Çin devrimi ve insanoğlunun varlığına yöneltilen nükleer tehlike	35
Küba ve Vietnam örnekleri	45
Notlar	50

BARIŞ İÇİNDE BİRLİKTE YAŞAMA VE DÜNYA DEVRİMİ

1917 Ekim Devrimi ile birlikte, devletlerarası ilişkiler sorunlarına sosyalizm sorunları da eklendi.

Dünya ölçüsündeki sınıf mücadelesi ikili bir biçim aldı : kaçınılmaz uluslararası yankılarıyla birlikte, her ülkedeki toplumsal sınıflararası mücadele, burjuva devletleri ile SSCB (ve 1945'den sonra da kapitalizmi deviren diğer ülkeler) arasındaki ilişkilerle içiçe girdi.

Geleneksel olarak, sosyalist devrimin önce dünyanın en ileri ülkelerinde zafere ulaşacağı genel varsayımından hareket etmiş olan marxist teori (1), bu yeni şartlarda devrimcilere yol gösterecek bir kurallar dizisi hazırlamamıştı. Marxist teori, devlet iktidarının ele geçirilişinin, devrimci politikaların uluslararası düzeyde yürütülmesi üzerindeki etkileriyle fazlaca uğraşmamıştı. Bu nedenle, Ekim Devrimini hemen izleyen dönemde Sovyet ve diğer ülke komünist liderleri bununla ilgili özel teoriler yaratmak zorundaydılar. Sovyet iktidarının ilk günlerinden yaşadığımız döneme kadar bu sorunların çevresinde büyük tartışmalar çıktı. Brest-Litovsk barış görüşmeleri ile Orta Avrupa devrimi arasındaki ilişki üzerine tartışmalar; 1920'lerde sürekli devrim üzerine ve tek ülkede sosyalizmi kurma olasılığı üzerine anlaş-

mazlıklar; Komünist Partilerinin 1957 ve 1960 yıllarında toplanan uluslararası konferanslardaki tartışmaları ve bunun «barış içinde birlikte yaşama» sorununa ilişkin Çin-Sovyet anlaşmazlığı olarak açığa çıkışı- bütün bunlar son tahlilde aynı çerçeveye götürebilir.

LENİN'İN ZAMANINDA DÜNYA DEVRİMİ VE SOVYET RUSYA'NIN SAVUNULMASI

Bolşevik liderler bu sorunları, kargaşa ve iç savaş ortamında, bir düzine yabancı kapitalist gücün müdahalesi ile karşı karşıya iken ve şiddetli, acil ihtiyaçların ağır baskısı altında ele almak zorundaydılar. Yine de, onların, kendi devrimci inançlarına mümkün olduğu kadar sadık kalmaya çalıştıkları ve süreç içinde de güç politikasının ve «raison d'Etat» nın (devlet çıkarlarının) kendi ilkelerinin üstüne çıkmasını önleyecek bir takım kurallar geliştirdikleri söylenebilir.

Bolşevik liderler, kavramsal olarak, Sovyet devleti ile dünya devriminin çıkar birliğini, son kertede ilkinin ikincisine bağlı olması şeklinde görüyor ve kabul ediyorlardı; Rusya'da iktidarın bizzat ele geçirilmesi öncelikle öteki, daha ileri ülkelerde sosyalist devrimin gelişmesine bir katkı olarak görülüyor ve doğrulanıyordu (2). Yeni kurulan Komünist Enternasyonal kurumsal yapısı bakımından, Sovyet devletinden ve onun diplomatik ilişkileri ve manevralarından tamamen bağımsızdı. Enternasyonal içindeki Rus temsilcilerinin (3) Rus devlet liderleri ile aynı kişiler olması sadece, Komünist Enternasyonal'in Sovyet kesiminin son tahlilde kendisini dünya devrim hareketinin bir parçası saydığını vurguluyordu (4).

Bu temel ilkeler, karmaşık sorunun bütününe çözmedi. Çok önceleri, hatta daha Komünist Enternasyonal kurulmadan, Brest-Litovsk'da ayrı bir barış imzalama meselesi, genç işçi cumhuriyetinin kendini savunması ve varlığını sürdürmesi ile dünya devrimi beklentileri arasındaki ilişkinin diyalektiği ile ilgili sorunları bu tartışmanın içine soktu. Gerek Bolşevik partisi içinden, gerekse bu parti dışındaki devrimci hareketten (sol SR'ler) Brest-Litovsk barışına muhalif olanlar Lenin'i, ayrı bir barış yapılması sonucunda Mihver devletlerini güçlendirerek dünya devrimine ihanet etmekle suçladılar. Brest-Litovsk anlaşmasına gösterilen bu muhalefet kısmen, enternasyonalist olmaktan çok ulusal dürtülere bağlıydı (5). Kısmen de, Almanya, Avusturya ve Macaristan'daki devrimci koşulların o anda varolduğuna ilişkin yanlış tahminler ve Brest-Litovsk anlaşmasının, bu koşulların bundan sonraki olgunlaşmasına etkileri hakkında yanlış değerlendirmeler yatıyordu, Lenin'in muhaliflerinin savlarının temelinde.

Ancak bütün bu tartışmalardan çıkan, Lenin'in, Sovyet devletinin çıkarlarının dünya devriminin çıkarlarına bağlı kılınması inancına sadakatle bağlılığı ve ilkeli tavrıdır. Lenin, Mihver devletleri daha yumuşak barış şartları ileri sürsünler diye Alman askerleri arasındaki devrimci propagandayı frenlemeyi bir an bile aklından geçirmemiştir; hiçbir zaman, Alman devrimcilerinden, kendi yöneticilerine ve emperyalist savaş mekanizmasına karşı mücadelelerini yumuşatarak Sovyet devletini kurtarmaya «yardımcı» olmalarını istememiştir. Tersine, Brest-Litovsk'da Troçki'nin giriştiği ve Orta Avrupa'da savaş morali-nin düşmesinde oldukça etkili olan, devrimci ajitasyon kuvvetle desteklenmiştir (6). Ayrı bir Brest-Li-

toysk barış antlaşması üstüne çıkan tartışma Sovyet devletinin kendini savunması uğruna dünya devriminin feda edilmesinin gerekip gerekmediği sorunu çevresinde dönmüyordu. Tartışmanın ağırlık noktası, dünya devrimine en iyi hizmetin nasıl yapılacağı idi; genç Sovyet cumhuriyetince Mihver devletlerine karşı yürütülecek ve sonuçta devrimci Petrograd ve Moskova'nın kısa sürede işgal edilmesine neden olacak umutsuz bir «devrimci savaş» ile mi, yoksa kasten verilen toprağa karşılık zaman kazanacak Bolşeviklerin hem Sovyet Rusya'yı kurtarmaları, hem de Orta Avrupa'da bir devrimin patlamasını hızlandırmaları ile mi? (7)

Tarih Lenin'i haklı çıkarmıştır. Lenin'in o dönemdeki başlıca emperyalist muhaliflerinden Alman İmparatorluk kurmay başkanı Ludendorff anılarında, Brest-Litovsk'un Reich'in parçalanmasını hızlandırdığını üzüntüyle belirtir (8). Genç cumhuriyetlerini kurtarmakla Lenin ve Troçki Alman, Avusturya ve Macar devrimlerinin patlayışını daha da zorlaştırmamışlardır; tersine, ayrı bir barışın imzalanışı daha dokuzuncu ayını doldurmadan Orta-Avrupa'da olgunlaşan devrimci süreci hızlandırmıştır. Bu yardımın sadece moral ve politik yönden olmadığı, aynı zamanda çok somut maddi biçimler aldığını gösteren birçok belirti de vardır (9).

Kuruluşunu izleyen ilk yıllarda Komünist Enternasyonal'in yüklendiği sayısız politik yükümlülükler arasında Sovyet devletinin yabancı müdahaleye karşı savunulması konusu büyük önem kazandı. Bu savunma herşeyden önce, örneğin 1920 Lehistan seferi sırasında Sovyet Rusya'ya Fransız müdahalesi tehdidi sırasında olduğu gibi, devrimci eylemin özgül bir görevi olarak düşünülüyordu (10); ama bu savunma

için önerilen araçlar yalnızca devrimci sınıf mücadelesinin araçları idi : yani, gösteriler, işçi sınıfının belirli gruplarının (dok işçileri, demiryolu işçileri, mühimmat fabrikaları işçileri) grevleri veya genel grevler. Böylece Sovyet Rusya'nın devrimci savunması sorunları belirli özgül görevler ifade etmekle birlikte, uluslararası devrimin yayılması için uygun şartlar hazırlama sorunları ile ahenkli bir biçimde kaynaştırılıyordu.

Lenin döneminde Sovyet dış politikasının üç özelliği, Sovyet devletinin savunulması ile dünya devriminin geliştirilmesi görevleri arasındaki bağların kurulması sorununa bu genel yaklaşımın örneğidir. Lenin'in, Ekim Devrimi'nden hemen sonra, bütün ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı tezini tavizsiz uyguladığı ve karşı devrimci Svinhufud hükümeti yönetimindeki Finlandiya'nın bağımsızlığını kabul ettiği iyi bilinmektedir. Bir devlet olarak Sovyet Rusya'nın çıkarlarına, örneğin askeri savunma açısından, açıkça zarar veren bu hareketin doğruluğunu Lenin, Fin devriminin ve bu ülkedeki Komünist hareketin iç gereksinimleri ile açıklamıştır (11).

1920'de Tukaçevski'nin Varşova'ya yaptığı ani saldırıya Troçki'nin karşı çıktığı da yine iyi bilinmektedir; çünkü Leh devrimi henüz olgunlaşmamıştı ve böyle bir askeri hareket Leh işçiler arasında şovenizmi kuvvetlendirecek ve dolayısı ile o ülkedeki devrimci süreci hızlandıracığına, yavaşlatacaktı. Lenin Troçki'nin bu konuda haklı olduğunu teslim etmiştir (12). Ve nihayet, Bolşevik hükümeti Rapollo ve Ceno-va konferanslarını hazırlarken ve Sovyet Rusya'ya karşı kurulan emperyalist devletler cephesinde bir çatlak yaratmaya çalışırken, bu manevranın Alman Komünist Partisi'nin stratejik veya taktik görev-

lerini etkilemesine meydan vermemiştir. Komünist Enternasyonal de, Almanya'da bir proleter devrimine yönelik mücadelesini sürdürmüştür. Lenin, bu amaca ulaşmak için Alman işçileri arasında bir çoğunluk etkisi kazanmanın gerekliliğinde ısrar etmiştir.

Son zamanlarda, Lenin'i, «barış içinde birlikte yaşama» teorisinin babası olarak sunma çabası gösterilmektedir; buna paralel olarak da, Troçki'nin bütün ülkelerde Sovyet devleti tarafından askeri müdahaleler yoluyla «aynı anda devrim» yapılması savunduğu masalı geliştirilmiştir. Sovyet sisteminin ve Komünist Enternasyonalî'nin kurucularının ne teorilerinde, ne de pratiklerinde bu iki mitin bir dayanağı bulunabilir.

Bu tür temel yanlış anlamaların (kasıtlı tahrifatlarla ilgilenmiyoruz) kökeninde, Sovyet devleti ile dünya devrimi arasındaki ilişkinin diyalektik tabiatı yatmaktadır. Birincisini savunmak ve ikincisini ilerletmek, öyle tek bir mantığa dayanan tek bir süreç olarak görülemez. Her ikisinin de kendine özgü bir mantığı vardır.

Sovyet devletini diplomatik ve askeri yollarla savunma zorunluluğu, dünya devrimi genel görevinin asli ve özgül bir parçası olarak anlaşılmalıdır. Aynı anlamda, devrimi ilerletme zorunluluğu, her belirli ülkede, asli olarak kabul edilmesi gereken ve SSCB'yi savunma zorunluluklarından hiçbirisi ile karıştırılmayacak olan özgül görevler ifade eder. Ancak, her iki görevin özel gerekleri anlaşıldığı zaman hareketin birliği bir üst düzeyde gerçekleştirilebilir.

Sovyet devletini, kendi güvenliğini tehdit edecek zamansız askeri ve diplomatik hareketlerle başka ülkelerdeki devrimi «hızlandırmaya» çağırmak ne

kadar yanılsa, herhangi bir ülkedeki devrimci hareketin strateji ve taktiğinin Sovyet devletini savunma zorunluluğuna tabi kılınmasını istemek de o kadar yanılsadır. Dünya devrimi ilk önce, proletaryanın arka arkaya bir dizi ülkede iktidarı ele geçirmesi için, elverişli nesnel ve öznel şartların olgunlaşması ile koşullanmış bir süreç olarak görülmelidir; ve bu da, uluslararası planda olup bitenlerden adamakıllı etkilenebilen ama suni olarak uluslararası düzeyde kararlaştırılmayan bir olgunlaşma olmalıdır. Her devrimci partinin iç politikası, hem de Sovyet devletinin uluslararası politikası, bu olgunlaşma süreçlerini yaşılatıcı değil hızlandırıcı bir şekilde yürütülmelidir (13).

Lenin'e atfedilen, farklı toplumsal nitelikteki devletlerin barış içinde birlikte yaşamalarına ilişkin bu sözde teori (14) ancak bu çerçeve içinde doğru bir şekilde anlaşılabilir. Bu teorinin anlamı sadece şudur: dünya devrimi birçok ülkede zafere ulaşmadığı sürece, proleter **devletin** görevlerinin özerkliği, burjuva devletlerle uzayan ateşkes dönemlerini kabul etme ve bu süre içinde de proleter devletin devletlerarası ilişkilerin tüm ön koşullarını (diplomasi, ticaret vs.) kendi mevzilerini sağlamlaştırmak için kullanma zorunluluğunu getirmektedir. Bu en genel ve soyut anlamıyla teori elbette doğrudur; reddedilmesi, bir proleter devletin görevinin, kaynaklar sorunu, güçler ilişkisi sorunu, direnme kapasitesi, ve sair konuları hiç dikkate almaksızın, düşman çevresiyle askeri bir savaşın şartlarını sürekli kılmak olduğu anlamına gelecektir.

Ama yalnızca fiziksel varlığı sürdürme ve ekonomik büyüme ihtiyacını ifade eden böylesine küçük bir «teori» hiçbir şekilde işçi devletin, veya da-

ha da kötüsü, dünya devrimci hareketinin dış politikasının, «genel çizgisi» durumuna getirilemez (15). Farklı toplumsal nitelikteki ülkelerin «barış içinde birlikte yaşaması» gerçekte nasılsa, öyle görülmelidir : uluslararası sınıf savaşının bir cephesinde ateşkes - hem de geçici bir ateşkes. Bu savaş öteki cephe, her ülkenin iç sınıf savaşı cephesinde kesintisiz olarak süregitmektedir (elbette, daima silahlı ayaklanma ve çatışmalarla şiddetli bir biçim aldığı anlamına gelmez bu); ve bu savaş, belirli aralıklarla işçi devletini de askeri çatışmalara taraf olarak katacaktır.

Bu iki cephe, dünya çapında şiddetli sosyal ve askeri gerginlik anlarında dolaysız bir birlik içinde kaynaşana kadar birbirlerini sürekli olarak etkilerler. Bu konuda başka herhangi bir tavır, ya dünya devrimi amacının terk edildiğini gösterir, ya da bu amaç kapitalizmin ulusal ve uluslararası planda barışçı bir tarzda yavaş yavaş ortadan kaldırılmasıyla ulaşılabileceği şeklindeki reformist hayali yansıtır - bu hayal de, yarım yüzyılı aşkın bir süreden beri gerçekte insafsız, katı bir çelişki içindedir.

STALİN ZAMANINDA «TEK ÜLKEDE SOSYALİZM» ve «SOVYET SİPERİ»

Lenin'in ölümünden sonra, Sovyet devlet iktidarının çıkarlarının savunulması ile dünya devriminin ilerletilmesi arasındaki bu diyalektik ilişkide anlaşılması güç bir dönüşüm meydana geldi. Bu, o kadar güç anlaşılır bir dönüşümdü ki, asıl yaratıcısı da dahil olmak üzere, bizzat sürece katılanların çoğu tarafından görülmedi. 1925'de bile «Sorular ve Cevaplar» adlı broşüründe Stalin şöyle diyordu :

Gelelim ikinci tehlikeye. Bu tehlike şöyle özetlenebilir : Dünya proleter devrimine ve sömürge ve bağımlı ülkelerin ulusal kurtuluş hareketlerine kuşkuyla yaklaşmak; ancak uluslararası devrimci hareketin desteği ile ülkemizin dünya emperyalizmine karşı direnebilmiş olduğunu anlayamamak; devrimin en azından başka birkaç ülkede daha galip gelmemişken, tek ülkede sosyalizmin zaferinin nihai ve kesin olamayacağı (bu ülkenin müdahaleye karşı garantisi yoktur) gerçeğini anlayamamak ve sosyalizmin tek ülkedeki zaferinin kendi başına bir amaç olarak görülmeyip tersine diğer ülkelerdeki devrimi geliştirmek ve desteklemek için bir

araç olarak görülmesi gerektiğini ifade eden en temel enternasyonalizmden yoksun olmak. Bu yol, proletaryanın dış politikasını milliyetçiliğe, yozlaşmaya ve bütününü tasfiyeye götüren yoldur; çünkü bu hastalığa yakalananlar nasıl diğer bütün (devrimci) hareketlerin çıkarlarının bizim ülkemizin çıkarlarına feda edilmesi gerektiğine inanıyorlarsa, ülkemizi de dünya devrimci hareketinin bir parçası olarak değil, aksine bu hareketin başlangıcı ve sonu olarak görmektedirler (16).

Bu dönüşüm sürecinin Lenin'in ölümü ile başlatıldığını söylemek, işi fazla basitleştirmek olacaktır. Daha 1924'den önce böyle bir değişikliğin belirtileri görülmeye başlanmıştı (17). «Sosyalizmin tek ülkede» kuruluşunun başarılması ihtimali üstünde yapılan tartışmalarla bulanık bir şekilde karışan bu değişiklik, ilk teorik ifadesini talihsiz Bukharin'in yazdığı «Komünist Enternasyonal'in Taslak Programı»nda bulmuştur. Bilinçsizce ve parça parça yapılan değişikliklerden sonra, bu dönüşüm 1930'ların ilk yıllarında gittikçe daha açık ve bilinçli hale geldi ve Komintern'in zayıflaması ve çökmesi, nihayet 1943'de Stalin tarafından feshedilmesiyle belirginleşti.

Bu sürecin başlangıcıyla, Avrupa'da, ilk savaş sonrası devrimci dalganın geri çekilmesinin aynı zamana rastlaması, şu iki olgu arasında bir neden-sonuç ilişkisinin varolduğu izlenimini yaratabilir: Dünya devrimi uygulanabilir bir öneri olarak kaldığı sürece, Bolşeviklerin Sovyet devletinin çıkarlarını dünya devriminin çıkarlarına tabi kılmaları; devrimin uluslararası planda yayılması onlar için muhtemel bir kısa vadeli perspektif olmaktan çıkıyor gibi gö-

ründüğü anda da dünya komünist hareketinin çıkarlarını, Sovyet devletinin ekonomik, diplomatik ve askeri yönden takviye edilmesi görevine tabi kılmaya yönelmeleri. Veya başka türlü söylemek gerekirse : Sovyet devletinin yaşaması ya devrimci yayılmaya ya da düşmanları arasında bölünme yaratmaya dayanabilirdi. Devrimin yayılması olanaksızlaşırsa, çabaların, emperyalist düşmanlar arasında bölünmeler yaratmak üstüne toplanması gerekecekti, hatta bazı devrimci çıkarları feda etmeye varıncaya kadar... (18)

1920'lerde Komintern'in politikalarındaki esaslı yön değişikliğini Sovyetler Birliği'nin hem içindeki, hem de dışındaki komünist liderlerin ve militanların bu şekilde **rasyonelleştirdiklerini** inkar etmeyeceğiz. Bugüne kadar bile bu tür bir muhakemede ısrar edenlerin hiç değilse bir kısmının samimiyetinden kuşulanmakta bir anlam yoktur (19). Fakat marksistler, partiler ve sosyal tabakaların kendi eylemlerini açıklamak için ileri sürdükleri saiklerin incelenmesi ile sınırlandıramazlar kendilerini. Bu saikler, nesnel gerçekliğin ve sosyal çıkarların zemininde sınırlanmalıdır; yani sosyal güçleri belirli bir biçimde davranmaya yönelten nesnel nedenler açıklanmalıdır. Bu açıdan bakıldığında, 1920'lerin ortalarından başlayarak Sovyet liderleri ile iç ve dış destekleyicileri tarafından izlenen politika için ileri sürülen nedenlerin, inandırıcı olmadığı ve tam bir tersyüz oluşla sonuçlanan davranış değişikliğine gerçekten tatminkar bir açıklama getirmediği kolayca anlaşılır.

Bir kere şu bilinmelidir ki, Avrupa'da savaş sonrası ilk devrim dalgasını kapitalizmin geçici bir dengelenmesi gerçekten izlemiş olsa bile, bu dengelenme sadece **geçici** idi ve 1920'ler ve 1930'lar birkaç

kilit ÷lkede ağır sosyal ve politik bunalımlarla ör÷lmüştü. Bunlar devrim öncesi şartların olgunlaşmasına birer kanıttır - birkaçını sayarsak: 1925 Alman bunalımı, 1926 İngiltere genel grevi, 1925-27 Çin devrimi, 1930-33 Alman bunalımı. 1931 İspanya devrimi, 1934 İspanya-Asturias ayaklanması, özellikle 1936-37 döneminde İspanya iç savaşı, 1936'da Fransa'da fabrikaların işgal edildiğı genel grev - bu saydıklarımız, Avrupa ve Asya'daki belli başlı yarım düzine ÷lkede sosyalist devrimi tekrar tekrar gündeme getiren en önemli bunalımlardır.

İkinci olarak, bu bunalımların işçi sınıfının yenilgisi ile biten ve dünya devriminin alçalan eğrisini hızlandıran sonuçları, o dönemde açıktan açığa devrimci amaçlar taşıyan biricik partiler olan Komünist Partiler başta olmak üzere, bunalımlı olaylara katılan işçi sınıfı partilerinin izledikleri politikalardan ayrı düşünülemez. Stalin'in, uluslararası sosyalist hareketin çıkarlarını, Sovyet devletinin dünyadaki kuvvet durumunu perçinlemenin sözde çıkarlarına tabi kılma politikasını haklı bulanların aldıkları özürçü tavırdaki başlıca çelişki, «dünya devriminin imkansızlığı» denen şeyin, nesnel bir gerçek olmak şöyle dursun, büyük çapta önce bizzat Sovyetler Birliğı liderlerinin politik hatalarından sonra da kasıtlı politik tercihlerinden doğduğı gerçeğinde yatar (20).

Üçüncü olarak da, Stalin dönemindeki Sovyet yönetimi, dünya devrimini ilerletmenin çıkarlarını Sovyet devletinin pekiştirilmesinin çıkarlarıyla mekanik olarak karşı karşıya getirmekle, Sovyetler Birliğı'nin asli çıkarlarını ilerletmekle hiçbir ilgisi olmayan sosyal saiklerle hareket edildiğini nesnel olarak göstermiştir. Bunu izleyen bütün bir tarihin ışığında, örneğin, Hitler'in iktidarı ele geçişisinin Sov-

yetler Birliğı'nin çıkarına uygun olduğunu ispatlamak zor olacaktır (21). Aslında, devrimci partilerin, çeşitli ülkelerde iktidarı ele geçirmelerini sağlayabilecek olan elverişli iç şartların olgunlaşmasıyla sonuçlanan, doğru bir politika izlemeleri SSCB'nin dünya ölçüsündeki durumunu hiçbir biçimde zayıflatmazdı. İkinci dünya savaşı sonrası tarihi, bu öneriyi tamamen doğrulamıştır.

Ama devrimin uluslararası düzeye yayılması, uluslararası sınıf mücadelesini keskinleştirmeyi miydi ve devletlerarası gerilimler de dahil olmak üzere uluslararası gerilimi artırmaz mıydı, diye sorulabilir. Elbette - ama **uluslararası güç dengesinde Sovyetler Birliğı'nin lehine bir değişikliğin sonucu olarak artırıldı**. Bu şartlar altında, böyle bir «gerginlik artışının» Sovyetler Birliğı'nin çıkarlarına zarar veremeyeceği açıktır. Bu şartlarda emperyalistler Sovyetler Birliğı'ne savaş açarak tepki göstermezler miydi? Bu soru soyut düzeyde cevaplandırılmaz; ilerki sayfalarda İspanya ve Yugoslavya iç savaşları için yaptığımız gibi bu da somut inceleme gerektirmektedir. Ama, burada vurgulanması gereken şey, bu tür muhakemelerin temelinde aşırı bir basitleştirmenin yattığıdır. Bu tür bir muhakeme dünya burjuvazisini, Sovyetler Birliğı'ne müdahale etmek için «bahane» arayan bir grup suikastçi olarak gösterir. Devrimci aklın esası, böyle bir müdahaleye «bahane» hazırlamaktan ibaret olmaktadır. Tarih ve sosyal çatışma, her iki tarafın yoğun şekilde birbirini «atlatma»ya çalıştığı bayağı bir casusluk oyununa indirgenmiştir.

Çağdaş sosyal çatışmanın ve uluslararası ilişkilerin bu şekilde ifade edilişinin gerçekliğe pek az uyduğunu belirtmeye gerek var mıdır? Tarihi gerçeklik, her ülkede ve uluslararası düzeyde birbirleri ile

mücadele eden güçler üzerine kurulmuştur. Belirleyici olan, güçler arasındaki ilişkinin dinamiğidir. Sovyetler Birliğine müdahaleye girişmek için, ülkelerden birinin burjuvazisinin, devrimin yayılması ile «tahrik olması» yetmez; burjuvazinin en azından kendi işçi sınıfını politik ve sosyal açıdan zayıf bir duruma veya ideolojik bir silahsızlanmaya itmiş, böylece onu, örneğin 1920-1921 Avrupa işçi sınıfı gibi davranamayacağı bir duruma getirmiş olması gerekir. Aynı zamanda, salt askeri ve coğrafi açıdan gerekli müdahale noktasını elinin altında hazır bulmalıdır. Emperyalist kamptaki iç bölünmelerin önemli olduğu doğrudur. Ancak bunlar, yukarda belirtilen iki etkenden daha önemli olamazlar. Bu yüzden, toplumsal güçler ilişkisinde, kilit emperyalist ülkelerdeki işçi sınıfının militanlığını ve devrimci ruhunu arttıran herhangi bir değişiklik, emperyalizm için Sovyetler Birliği'ne karşı bir savaş başlatmayı kolaylaştırmaz, güçleştirir. Ve sosyalist devrimin yeni bir ülkede ulaştığı herhangi bir zafer de çoğu kere kilit emperyalist devletlerdeki işçiler üzerine tam da bu etkiyi yapmakta, onların militanlığını büyük ölçüde artırmaktadır.

Bu yüzden, Stalin'in Amerikalı gazeteci Roy Howard'a verdiği ünlü mülakatta (22) da ifadesini bulan, dünya devrimine karşı resmi SSCB tavrındaki bu değişikliğin Sovyet devletinin ya da toplumunun gerçek küresel çıkarlarını değil, bu toplum içindeki belirli bir tabakanın, dünya durumuna karşı temelinde tutucu bir tavra sahip olan, **uluslararası statükoyu sürdürme arzusuyla** tanımlanan bir tabakanın çıkarlarını yansıttığını anlamak şarttır. Sovyet liderleri ya da onların özürçüleri tarafından bu tutumun rasyonelleştirilişi ne olursa olsun, bu tutuculuğun sosyal

kökenleri, ancak Sovyet toplumunun bizzat kendi içinde, o yönetici tabakanın özgül rolünde ve çağdaş Sovyet toplumunun temel sınıflarıyla, işçi sınıfı ve köylülükle olan özgül ilişkisinde bulunabilir.

Bu üst tabakanın, Sovyet bürokrasisinin toplumsal karakterini ve işlevini ayrıntılı şekilde tahlil etmek bu çalışmanın amacı değildir. Bu tahlil, savaştan önce Leon Troçki tarafından yapılmış, sonra da onu izleyenler tarafından geliştirilmiştir (23). Bizce bugün bile temelde geçerliliğini sürdürmektedir. Bürokrasinin dünya politikasındaki özgül rolü, Sovyet toplumundaki özgül konumundan kaynaklanmaktadır. Bu, yeni bir sınıf değildir, proletaryanın içinde bir tabakadır, ama planlı bir sosyalist ekonomi çerçevesi içinde, toplumsal artık ürün üzerinde tam kontrolü ve politik iktidarı kullanma hakkını gasbetmiş olan imtiyazlı bir tabakadır. Tüketim araçları üzerindeki asli imtiyazlarını ancak bir yanda üretim araçlarının kollektif mülkiyeti, bir yanda da Sovyet kitlelerinin politik pasiflikleri olmak üzere ikili bir temel üzerinde sürdürebilir.

Bu rol, Sovyet bürokrasisinin temeldeki çelişik ve ikili karakterini yansıtır. Bir yanda Ekim devrimiyle ve özel tarımın Stalin tarafından zorla kollektifleştirilerek şiddet yoluyla ezilmesiyle Sovyetler Birliği'nde ortaya çıkan yeni toplumsal düzene gerçekten bağlıdır ve bu düzeni - iktidarının ve imtiyazlarının temeli - kendi özel çıkarlarına uygun yollarla korumaya çalışır. Sovyet toplumunu korumakla da kendi arzu ve saiklerinden bağımsız olarak devrimin uluslararası planda yayılmasına nesnel olarak hizmet etmektedir. (24)

Öte yandan, uluslararası statükonun şu ya da bu şekilde bozulmasından da içgüdüsel olarak kork-

maktadır; buna sebep sadece bu bürokrasinin Sovyetler Birliği'ndeki temelde tutucu karakterini yansıtan psikolojik nedenler değil, aynı zamanda uluslararası devrimdeki bir yayılmanın hem Sovyet işçi sınıfının politik hareketsizliğinde, hem de dünya Komünist hareketinin içsel güç ilişkilerinde başlatacağı derin dönüşümlerden korkmasıdır. (25) Komünist Enternasyonal'in, dünya proletaryasının «ana siperi» durumuna yükseltilmiş olan Sovyetler Birliği'nin «sınır muhafızı» haline getirilmesi ve her ülkedeki işçi hareketinin Sovyetler Birliği'nin diplomatik ve askeri savunmasına tabi kılınması, bu bürokratik kast'ın özgül çıkarlarını bütünüyle yansıtmaktadır. (26)

Bu dönüşüm süreci sonunda, Sovyet devletinin dünya devrimi ile olan başlangıçtaki Leninist ilişkisi, tamamen başaşağı edilmiştir. Artık Sovyetler Birliği dünya devrimini ilerletmenin bir aracı olarak görülmemekte; tersine, uluslararası komünist hareket, Sovyet diplomasisinin ani kıvırtma ve dönüşleri için bir ilerletme aracı olarak görülmektedir. (27) Sovyetler Birliği ile uluslararası devrimin «birliği», Lenin ve Troçki tarafından yükseltildiği ilkeli düzeyinden, pragmatik siyasetin en düşük düzeyine sürüklenmiştir: Yani Komünist partiler kendi ülkelerinin işçi sınıfının militanlığını, bilinçliliğini ve kendine güvenini, Sovyet hükümetince temsil edilen «devlet iktidarı çarkları» adak taşında insafsızca kurban etmiştir. Bu sürecin tarihsel sonucu, proleter güçlerin akıl almaz şekilde zayıflaması oldu; bu da, yenik düşen ve dağılan Avrupa kitlelerinin ilk başta pek az bir direnme göstermesi sayesinde, Hitler'in Avrupa kıtasının tüm kaynaklarını Sovyetler Birliği'ne karşı toplamasına olanak verdi ve Sovyetler Birliği'ni askeri bir çöküşün eşiğine getirdi.

İSPANYOL VE YUGOSLAV ÖRNEKLERİ

Sovyet iktidarının genişleme potansiyeli ile SSCB'ye karşı bir emperyalist müdahale tehdidi arasındaki gerçek ilişki, ancak, sorunun tarihsel olarak ortaya çıktığı dönemin somut şartlarının incelenmesi ile anlaşılabilir. En belirgin iki olay, iki dünya savaşı arasındaki İspanyol devrimi ile ikinci savaştan hemen sonraki Yugoslav devrimidir.

1936'daki İspanyol devrimi, 1917 Rusya'sından sonra, devrimci şartların en olgun örneklerinden birini sunmuştu dünyaya (28). Sanjurgo, Mola ve Franco gibi generaller tarafından yönetilen faşist bir askeri ayaklanmaya cevap olarak ve resmi liderlerinin belirgin hazırlık eksikliğine, kavrayış ve inisiyatif yoksunluğuna rağmen, İspanyol işçileri ve yoksul köylüleri hayranlık verici bir devrimci tutku ile ayaklandılar, kışlaları yerle bir ettiler ve birkaç gün içinde Seville dışındaki tüm büyük şehirlerde isyanı ezdiler, fabrikaları ve feodal toprakları ellerine geçirdiler ve faşist orduları teker teker bölgelerden atan kendi öz silahlı milislerini kurmaya başladılar. Asgari bir devrimci kararlılık ve örgütlenme ile devrimin ayaklanmayı birkaç aylık bir süre içinde ezmesi, herşeyin yanında İspanyol Fası'na bağımsızlık verileceğini Franco'nun Faslı birliklerine vaad ederek, toprağa bölüştürmeye başlayarak, Franco'nun İspan-

yol askerlerine köylerindeki mülklerini geri alabilmek için firar çağrısı yaparak ve genel olarak, Temmuz-Ağustos-Eylül 1936 günlerinin kahramanlığından doğan yeni sosyalist düzeni sağlamlaştırmak mümkün olabilirdi.

Komünist Enternasyonal, sosyal demokrasinin ve belli başlı anarşist liderlerinin ciddi reformist yanılgılarının da yardımı ile, bu olasılıkları birkaç aylık bir süre içinde ezdi. Bu örgütler İngiliz ve Fransız burjuvazilerinin sempatisini «kaybetmeme» gerekçesiyle, devrimin, bir sosyalist federasyonun kurulmasıyla en yüksek noktasına ulaşmasını önlediler. Sovyetlerin İspanya'ya gönderdiği silahları, kendi gadar önderliklerini ilk önce Uluslararası Tugaylar'da, sonra İspanyol hükümetinin kendisine zorlamak amacıyla kullandılar. 1936 yazının zaferlerini, «cumhuriyetçi» (yani burjuva) «kanun ve düzeni» yeniden kurmak adına, işçilerin ve yoksul köylülerin elinden bir bir aldılar. Milislerin yerini «muvazzaf» subay komutanlarının yönettiği düzenli burjuva ordusu aldı. Fabrikalar ve büyük topraklar önceki sahiplerine geri verildi. Açık bir provakasyona karşılık olarak (29), Barselona işçileri zaferlerini korumak için ayaklandıklarında ilk önce sertçe bastırıldılar, sonra da kendi liderleri tarafından terkedildiler. Sovyet liderliği, Moskova mahkemelerinin iğrenç tekniğini İspanya'ya ihraç etmeye kalkışacak kadar ileri gitti, bu yargılamaların sonuçları, işin içinde yüzlerce dürist devrimcinin öldürülmesi olmasaydı, bugün gü-lünç sayılabilirdi (30).

Sonuç önceden belliydi. «Müdahale etmemek» komedisi, diplomatik anlaşmalara değil, genel olarak yalnızca kuvvete saygı duyan faşist hükümetler ta-

rafından hiç mi hiç önemsenmedi. Fakat, KP'nin desteklediği, sosyal demokrat Fransız Başbakanı Leon Blum'dan derin bir saygı gördü ve sonuçta Uluslararası Tugaylar bile lağv edildi. Önceki zaferleri elerinden alınan ve savunma durumuna itilen (ki bu bir devrim için öldürücüdür) İspanyol kitleleri, devrimci zaferlerini değil de, 1934'den beri karşısında mücadele ettikleri eski «kanun ve düzen»i korumaya çağrıldıklarını görünce giderek daha da çözüldüler ve kararlılıklarını kaybettiler. Son yenilgi artık yalnızca bir zaman sorunu idi. Büyük şehirlerdeki işçilerin bu son derece ters şartlar altında gösterdikleri hayranlık verici direnme ruhu, 1936'da hızlı bir zafer için şartların uygunluğunu vurgular yalnızca. Devrimi tamamladıkları takdirde savaşı kazanacaklardı. Bunun yerine KP onları ilk önce savaşı kazanmaya sonra devrimi tamamlamaya çağırdı. Bu, devrimin ezilmesine yol açtı; bu da, savaşta yenilgiden başka bir sonuç veremezdi.

Moskova'nın İspanyol politikasının özürçülerinin tekrar tekrar ileri sürdükleri gerekçe başka herhangi bir politikanın bir «emperyalist birleşik cephe»ye ve Sovyetler Birliği'ne karşı ani bir müdahale tehdidine yol açabileceğiydi. Ancak o dönemin şartlarının sorumluca bir tahlili, böyle bir değerlendirmeyi hemen hükümsüz kılmaktadır.

İlk önce, bugün artık biliyoruz ki 1936'da Nazi silahlanması henüz başlangıç devresinde idi; 1936 sonbaharında Nazilerin yalnızca bir zırhlı tümeni vardı; gerçekten de, Fransız genel kurmayı, Rhine vadisinin yeniden militarize edilmesini Almanya'nın ani bir işgali ile cevaplandırarak diye ödleri kopuyordu, çünkü buna karşı seferber edecek kuvvetleri yoktu

(31). İngiltere'nin durumu da bundan daha parlak değildi; Avrupa'ya müdahale edebilecek güçte bir kuvveti yoktu (32). Birleşik Devletler ise silahlanmanın hazırlık çalışmalarına dahi başlamamıştı.

Avrupa kıtasında Kızıl Orduya karşı herhangi bir tehdit yöneltebilecek güçteki tek ordu Fransız ordusu idi (ki o sıralarda Kızıl Ordu belki de Avrupa'nın tek askeri gücü idi). Fakat Fransa da o sıralarda işçi sınıfı militanlığının dev yükselişinin pençesi altında idi. Bir milyon işçi daha yeni ayaklanarak fabrikalara el koymuş ve o sıralarda oldukça güçlenmiş olan Komünist partisinin desteklediği Blüm'u iktidara getirmişti. Üst sınıflar öylesine ürkmüşlerdi ki, en azından temel mülklerini ellerinde tutabilmek için her türlü sosyal reform tedbirini uygulamaya hazırdılar (33). Bu şartlar altında, bu işçilerin İspanyol kardeşlerinin boğazlarına sarılmak üzere seferber edilmelerine izin vereceklerine ya da Hitler ve Mussoliniyle birlikte Sovyetler Birliği'ne saldırmak için binlerce kilometre katedeceklerini düşünmek gülünç olur. Şu kesindir ki, herhangi bir Fransız hükümetinin böyle bir politika uygulamaya kalkması intihardan başka birşey olmayacak ve Fransız işçi sınıfının anında ayaklanması ile cevaplandırılacaktı.

Öte yandan, Nazi Almanyası veya Faşist İtalya'nın 1936'daki iç şartlarını aynı ülkelerin 1940 ve 1941'deki durumları ile karşılaştırmak da, en azından gerçekçi olmayan bir tutumdur. 1936'da iç direniş hâlâ oldukça güçlü idi. Herhangi bir dış yenilgi bu hükümetlerin başına ani dertler açabilecekti (34). Guadajajara'daki faşist İtalyan lejyonların karşılaştığı önemsiz yenilgiler bile İtalya içinde anti-faşist eylemleri hemen artırmıştı. Muzaffer bir İspanyol ve Fran-

sız devrimi, Almanya ve İtalya içindeki güçler den-
gesini tamamen değiştirebilir ve bu iki ülkedeki dik-
tatorlüğü, yıkmaya bile, ciddi bir biçimde zayıflata-
bilirdi.

Böyle bir gelişimin İngiliz ve Amerikan burjuva-
zisi içinde Hitler ve faşizme karşı duyulan sempati-
nin artmasına yol açması mümkündü. Ancak unutul-
mamalıdır ki 1936, Birleşik Devletler'de büyük işgal-
lerin yayıldığı ve Büyük Britanya'da sola kayışın hız-
landığı bir yıldır. Bu eğilimlerin sonuçları, İspanya
ve Fransa'da Sosyalizmin zafere ulaşması ve tabii
İtalya'da faşizmin yıkılması halinde, çok değişik ola-
bilecekti. Bu ülkelerde sağ kanat burjuva güçlerinin
duruma hakim olma olasılığını kabul etsek bile, Was-
hington ve Londra'nın Hitler ile ittifak içinde Sov-
yetler Birliği'ne karşı bir tehdit yöneltebilmeleri için
aradan uzun yılların geçmesi ve dünya şartlarında
birçok değişikliğin meydana gelmesi gerekecekti.
Böyle bir savaş tehdidinin gerçekleşse bile, yalnız-
ca Sovyetler Birliği'ne değil fakat sosyalist bir Av-
rupa'ya yöneltilmesi çok daha büyük bir olasılıktır.
O zaman, ikinci dünya savaşı sonucunda or-
taya çıkan durumun bir eşi belirecekti, yalnız pro-
leter güçler coğrafi, sosyal, politik ve moral açıdan
bugünkünden daha güçlü olacaktı.

Yukarda da işaret edildiği gibi, İspanyol devri-
mi, dünya kapitalizminin Sovyet devletine ve dünya
devrimine karşı tavrının, son tahlilde, Sovyet lider-
liğinin onun (dünya kapitalizmi ç.) birleşik düşman-
lığını «kışkırtmaktan» kaçınma ve onu «yatıştırabil-
me» ve «bölebilme» yeteneğine bağlı olduğu fikrine
kurban edildi. Bu anlayış açıkça, kapitalist ülkelerde
süregiden sınıf mücadelelerini hesaba katmamakta-
dır.

Daha da açık bir örnek ise, İspanya'dakine göre çok daha sağlıklı bir sonuç vermesine rağmen, Yugoslavya olayıdır.

Başlayışından itibaren Yugoslavya devrimi, Stalin ve ortaklarının güvensizliği ve boğma girişimleri ile karşılaşmıştır. Proleter tugayları kurma yolundaki girişimleri Moskova tarafından sert bir şekilde suçlanmıştır; askeri yardım yollanmamıştır; Stalin 1944 Ekiminde Churchill ile Balkanları bölüşerek Yugoslavya'nın iradesini hiçe sayan «yüzde elli-yüzde elli» lik bir çözüm empoze etmiştir (35). Böylece, burjuva politikacıların ağırlık kazandığı bir koalisyon hükümeti oluşturulmuştur.

Ne var ki, Yugoslav Komünist Partisi liderliği, Moskova liderliğinin buyruklarını izlemedi. Devrimi, zafere ulaşana kadar sürdürdü. Büyük kitle seferberliği ve geniş bir propaganda sayesinde, bir referandum ile, monarşiye karşı cumhuriyet kararı aldırıldı (36). Ekonominin sosyalist dönüşümü hızla gerçekleştirildi. Eski burjuva devlet cihazının ve ordunun kalıntıları (bunlar o dönemde, Nazi işgaline karşı direnme hareketinin üzerine binen iç savaş sırasındaki güçlerinin sadece bir gölgesi haline gelmişlerdi), tümüyle yok edildi. Tahran ve Yalta'da kararlaştırılan koalisyon hükümetinden geriye hiçbirşey kalmamıştı. Sosyalist devrim zafere ulaşmıştı.

Bütün bu süreç boyunca Stalin, YKP'nin devrimci yönelişini eleştirmekten ve hasır altı etmekten bir an bile geri kalmamıştı. İkinci dünya savaşının «büyük koalisyon»unun, bu 'Yugoslav Maceracılığı' ile yıkılmasından korkuyordu. Gelecekte askeri bir çatışma görüyordu.

Aslında, Yugoslav devrimine özellikle Trieste bölgesinde, güçlü bir uluslararası gerilim eşlik et-

mekteydi; tıpkı 1945'den beri her devrim zaferinin, hatta Ekim devrimi zaferinin, uluslararası gerilimi artırdığı gibi. İç savaşın ulusal sınırları aşma eğilimi, politik hayatın gerçeklerinden biridir. Fakat hiçbir gerçek dünya savaşı, ulusal devrim zaferlerinin kışkırttığı uluslararası gerilimlerden doğmamıştır. Tito'nun sosyalist devrimi gerçekleştirmesi de Mao Tse-Tung'un 1949'daki, Ho Chi Minh'in 1954'deki, veya Castro'nun 1959'daki zaferlerinden daha fazla «bir dünya savaşını kışkırtmamıştır» (37).

Bu şaşırtıcı değişmezin nedenlerini anlamak için, dünya kapitalizminin - ve özellikle Amerikan hakim sınıfının öncü tabakalarının, - genel çerçeveden soyutlanmış tek tek olaylara değil, bir bütün olarak dünya durumuna tepki gösterdiğini görmek yetecektir. Eğer her muzaffer devrimin dünya güçleri ilişkilerini kapitalizm aleyhine yeniden biçimlendirdiği doğru ise, Dünya kapitalizminin böyle bir devrime karşı tepkilerinin kapitalizm ve emperyalist müdahale için elverişsiz olan bir genel çerçeve içinde yer alacağı da aynı şekilde doğrudur. Bundan ötürü kapitalist liderlik çatışan ihtiyaçlar arasında bölünmüştür : kendi çıkarları aleyhindeki gidişatı durdurma ihtiyacı ve genel bir karşı saldırı açısından oldukça bozulmuş genel durumu göz önünde bulundurma ihtiyacı.

Bundan ötürü, 1917'den sonra ve yine 1945'den sonraki muzaffer devrim ile savaş arasındaki ilişki devrimin her yeni zaferinden sonra, genel bir dünya savaşından çok, sınırlı karşı devrimci askeri müdahaleler şeklini almıştır. Emperyalizm, önceki yenilginin etkilerini nötralize edecek birkaç sınırlı zafer elde etmeye çalışarak, SSCB'ye karşı bir işgal savaşı olasılığını da içeren genel bir karşı saldırıya geçme-

yi düşünmeden önce uygun bir güçler dengesi kurmaya girişerek tepki gösterir, devrimin yeni yayılmalarına.

Son yirmi yıl içindeki uluslararası gelişmelerin bir bilançosunu yapmaya çalışırken bu konuya yine geleceğiz. Fakat şimdiden, görünüşte bir paradoksa düşmüş olabiliriz: Dünya savaşına doğru gidişi hızlandıran devrimci zaferler değil fakat, bir noktaya kadar, devrimci güçlerin yenilgisidir. Bu, 1936-39 döneminde tam böyleydi.

İspanyol devrimi zafere ulaştığı için değil kaybedildiği için ve bu yüzden şartlar kesin bir şekilde sağın lehine ve Fransa'da, İngiltere'de, Çekoslovakya'da kitlelerin pasifliğine ve hayal kırıklığına doğru geliştiği için Münih olayı mümkün olmuş ve Münih'in bir sonucu olarak da Sudetland'ın işgali, Polonya'nın tasfiye hazırlıkları ve dünya savaşının Hitler tarafından başlatılması gerçekleşebilmişti. Fransız ve İspanyol işçilerinin Haziran-Temmuz 1936'daki devrimci şahlanışları ile Avusturya'nın 1938'de işgali arasındaki 18 aylık dönem içinde, Avrupa'daki güçler dengesi kesin bir biçimde Alman emperyalizmi lehine dönmüştü. Herhalde, İspanyol devriminin yenilgisinin bu değişikliklerle bir ilgisi vardı! Herhalde, bu dönem sonunda, tam da Stalin liderliğinin umutsuzca savuşturmaya çalıştığı şey gerçekleşti: Avrupalı güçlerin SSCB aleyhinde bir «çete kurmaları» (Münih ve Prag'ın işgali arasında). Eğer bu emperyalist cephe yıkılmışsa, bu, Stalin'in Paris ve Londra borsalarının sempatisini kazanmak için verdiği tavizlerden değil, fakat Hitler'in haddinden fazla aç gözlü çıkmış olmasından ve Batılı emperyalistlerin onun bu tutkusu ile kendilerini ezmeye kararlı olduğuna inanmalarından ötürüdür.

1944-45'de Avrupa'daki savaş sonrası gelişmelere de aynı açıdan bakılmalıdır. Atlantik anlaşması, Yugoslavya'da bir devrim yapması için Tito'ya izin verdiğinden ötürü Stalin'i «cezalandırmak» amacı ile kurulmamıştır. Tam tersine, emperyalizm, Yunanistan, İtalya ve Fransa'da devrim tehlikeli bir şekilde yakınlaştığı anda, Stalin'in mahalli Komünist partileri aracılığıyla oynadığı yumuşatıcı, ılımlı rolün kendisine ne kadar faydalı olduğunun bütünüyle farkındaydı (38). Kuzey Atlantik Paktı gerçekleşmişti ve Stalin'in kesin onayı ve mahalli KP liderlerinin yardımıyla Yunanistan, İtalya ve Fransa'daki devrimci durum kapitalizmin restorasyonu ve pekiştirilmesi ile sonuçlandıktan sonradır ki emperyalizm SSCB'ye karşı ilk dünya çapındaki ittifakını kurabiliyordu. Bu anlamda, Yugoslav devriminin zaferinin değil, fakat Yunanistan, İtalya ve Fransa'daki yenilgilerin SSCB'ye karşı dünya çapında bir ittifaka yol açtığını söylemek doğrudur.

Bu muhakemede görünüşte bir paradoks unsuru vardır. Nihayet denebilir ki, Batılı güçler Avrupa'yı Stalin ile Yalta'da bölüşmüşlerdir ve iki taraf da belli bir güç dengesini yansıtan bu paylaşım büyük ölçüde sadık kalmışlardır. Kuzey Atlantik Anlaşmasının yapılması da, «kendi» etki alanını sağlamlaştırmak için emperyalist bir tedbir olarak görülebilir, tıpkı Doğu Avrupa'da burjuva politikacılarının, burjuva demokrasisinin ve özel mülkiyetin ortadan kaldırılmasına, Stalin'in Sovyet etki alanını sağlamlaştırmak için giriştiği bir hareket olarak bakılabileceği gibi.

Bu türden bir muhakemenin zayıf noktası, her savunma girişiminin gelecekteki bir saldırının tohumlarını taşıdığını unutan, tamamı ile durağan anlayış.

şındadır. NATO'nun arkasında yalnızca «sınırlama» değil fakat aynı zamanda gelecekteki «geriye döndürme» umudu yatmaktadır. «Sınırlama», İtalya ve Fransa'da muhtemel bir sosyalist devrimin KP liderliği tarafından daha başlangıcından durdurulmuş olması ile kolaylaştırıldı. Bu da «geriye döndürüşü» kolaylaştırdı. Stalin devrimin Batıya yayılmasını önlemek için bilinçli olarak müdahale etti diye «sınırlama»nın gerçekleşmeyeceği umudunun boş bir hayalden başka birşey olmadığı görüldü. Aslında, NATO'nun kurulmasına yol açan somut nedenler araştırılırsa, Kızıl Ordu'nun gerçek askeri başarılarının, Polonya, Doğu Almanya gibi devrim olmayan ülkelerdeki olayların ve SSCB'nin stratejik durumunun güçlenmesinin yanında Yugoslav devriminin başarısının ya da İtalya ve Fransa'daki devrim korkusunun oldukça önemsiz rolleri olduğu sonucu ortaya çıkar (39). Emperyalizmi «kışkırtan» yalnızca devrimin yayılması değil devrimin fiili varlığı veya onun iktidar temelini bizzat SSCB'de sağlamlaştırılmış olmasıdır (40). Uzun vadede kapitalistleri «kışkırtmamanın» tek yolu, Sovyetler Birliği de dahil olmak üzere her yerde kapitalizmi restore etmek ve perçinlemektir. Eğer bu fiyatı ödemeye razı değilsek, o zaman başka her hareket, yapacağı etkilere göre, ama emperyalistlerin «kışkırtılması» üzerindeki etkilerine değil (buna her zaman teşnedirler zaten), genel grevler dengesi üzerindeki etkilerine göre hesaplanacaktır.

Burada, «barış içinde birlikte yaşama» ve «tek ülkede sosyalizm» stratejilerindeki temel reformist yanılgı'yı (41) görmekteyiz. İkisinin de altında, eğer SSCB dünya emperyalizmine dokunmazsa emperyalizmin herhangi bir şekilde, herhangi bir yolla, SSCB'nin varlığını kabul etmeye yanaşacağı umudu yat-

maktadır. Ne gariptir ki, kendilerini bu hayale kap-
tıranlar aynı zamanda «uzun vadede», SSCB'nin iktisadi ve askeri açıdan güçlenmesi ile dünya güçler ilişkisinin değişeceğini iddia ediyorlar (42). Fakat muhakkak ki, emperyalistler de bunun farkındadır ve uzun vadede, yalnızca devrimi «sınırlamaya» değil fakat aynı zamanda SSCB'yi de yıkmaya çalış-
caktırlar. Bu açıdan temel sorun, bu kuvvet sınavı-
nın uzun vadede kaçınılmaz olup olmadığıdır. Eğer kaçınılmaz olduğuna karar verilirse yapılacak şey, o andaki güçler dengesinin en elverişlisine sahip ol-
maya yönelik çalışmalardır. O zaman SSCB'nin ikti-
sadi ve askeri güçlenmesi, emperyalist kampı da-
ğıtma girişimleri ve devrimin yayılması (özellikle em-
peryalizmin temel kalelerinde) çelişmeli değil, o gün deneyimi anındaki güçler dengesini elverişli hale ge-
tirmeye yönelik birbirine paralel gelişmeler olarak
görülecektir. 1933'den 1941'e kadarki Avrupa tarihi
bunu tamamen doğrulamaktadır. Ve 1945'den beri
emperyalizmin, özellikle ABD emperyalizminin Üçün-
cü Dünya Savaşı'na hazırlanmaktan bir an bile geri
kalmadığını sergileyen her türlü belirti ortadadır (43).

ÇİN DEVRİMİ VE İNSANOĞLUNUN VARLIĞINA YÖNELTİLEN NÜKLEER TEHLİKE

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, dünyayı sarsan öneme sahip iki gelişmenin, büyük devlet güçleri arasında süregelen «ateşkes» ile devrimin uluslararası yayılımı arasındaki ilişkinin genel çerçevesini değişikliğe uğrattığı düşünülebilir: 1949'da Çin devriminin zafere ulaşması ve ellilerin başında nükleer silahlanma yarışının başlaması (44). Çin Halk Cumhuriyeti'nin kurulması Sovyetler Birliği etrafındaki kapitalist kuşatmayı kırdı ve böylece, işçi devletlerinin Avrupa ve Asya kıtalarında «konvansiyonel» silahlar açısından büyük bir üstünlüğe sahip olduğu yeni bir stratejik dünya durumu yarattı. SSCB nükleer sanayiinin hızlı gelişimi, Amerikan nükleer silahlar tekeli ve Amerika'nın «nükleer diplomasi» yoluyla, Sovyetler Birliği'ni nükleer silahlarla tahrip etme tehditleri savurarak, «sosyalist kamp»ın elde etmiş olduğu avantajları geri alma hayallerini yıktı. 1950'lerin sonlarına doğru elde edilen ve o zamandan bu yana korunan nükleer denge, nükleer bir savaşta SSCB'nin olduğu kadar Birleşik Devletler'in de muhtemel nükleer tahribi demek olacaktır (45).

Çin devriminin zaferi, 1942 Temmuzunda Hindistan'daki ayaklanma ve İkinci Dünya Savaşı sırasında ve sonrasında eski emperyalist güçlerin - İn-

giltere, Fransa, İsveç, Norveç, Belçika, Japonya, Portekiz - Asya ve Afrika'da giderek zayıflamaları ile başlayan koloni devrimlerine çok büyük bir hız verdi. Emperyalizm gerekli ekonomik mevzilerini kurtarabilmek amacı ile, giderek, dolaysız yönetimden dolayı yönetime, açık sömürgecilikten «yeni-sömürgeciliğe» geçmeğe çalıştı.

Fakat sömürge devrimlerinin, emperyalizm tarafından denetlenen kanallara akıtılması güçtü; bunların birer anti-emperyalist savaflara dönüşme eğilimleri vardı. Güney Kore, Malaya ve Santa Domingo gibi bazı durumlarda, topyekun bir koloni savaşı biçimindeki güçlü emperyalist işgal, devrimi yenmeyi başarabildi. Bazı durumlarda da, sömürge savafları, emperyalizmin mülklerinin hiç olmazsa bir kısmını elinden kaçırmama umudu ile, politik iktidarı, kuruluş hareketinin burjuva-milliyetçi ve küçük burjuva liderliklerine devretmesi ile sonuçlandı (Endonezya, Fas, Kenya, Cezayir). Bazı hallerde ise, devrim birçok dalgalanmalardan geçerek, nihai değil fakat kısmi bir dizi yenilgiye uğrayarak, gelişmeye devam etti. Kuzey Vietnam ve Küba kurtuluş hareketi başarıya ulaştı ve anti-emperyalist savaş sosyalist devrime dönüşerek yeni işçi devletleri kuruldu. Arap ülkeleri daha karmaşık bir görüntü vermekte, fakat sürekli devrime doğru eğilim, kendini hiç değilse Mısır ve Suriye'de açıkca gösterdi, Irak, Yemen ve Güney Arabistan'da da tohumları görüldü.

1950'lerin ortalarında, politik açıdan güçlü bir «üçüncü dünya»nın kuruiduğu hayali yaratıldı. Dolaysız sömürge yönetiminden henüz kurtulmuş olan ülkelerin ekonomik bakımdan güçsüz ve ciddi iç sosyal çelişkilerle yüzyüze oldukları genellikle kabul edilmekle birlikte, bir çok kişi, «hiç bir bloka bağlı

olmamak» ve «pozitif tarafsızlık» ilkeleri etrafında toplanmış olan bu ülkelerin yüz milyonlara varan nüfus ağırlığının, emperyalist ve «sosyalist» kamplar arasında bir tampon görevi yapacağına ve böylece giderek dünya geriliimlerini azaltacağına inanmaktadır. Nehru ve Sukarno'nun kişiliklerinde somutlanan bu umutlar, 1955'deki Bandung konferansında özetlenmiştir (46).

Ancak bu hayaller kısa zamanda yıkıldı. Sömürge burjuvazisinin ekonomik güçsüzlüğü giderek daha da açığa çıktı ve onu dış (yani esas olarak emperyalist) «yardım»a daha da bağımlı hale getirdi(47). İç toplumsal çelişkiler, Nehru'ların, Sukarno'ların ve Kenyatta'ların ulusal kurtuluş mücadeleleri sırasında elde etmiş oldukları bütün prestiji yavaş yavaş eritti. Kitle ajitasyonu ve kitle ayaklanmaları onları giderek emperyalist yardım ve desteğe daha da dayanır bir hale getirdi. «Üçüncü Dünya», «iki kamp» arasında bir «tampon bölge» olmak yerine, şiddetli çatışmaların ve iç savaşların giderek çoğaldığı, sosyal ve politik kutuplaşmanın yer aldığı dev bir sahne haline geldi. Şimdi artık gündemde olan, Moskova'nın ileri sürdüğü gibi (48), herhangi bir «ulusal demokrasi devleti»nin stabilizasyonu değil, fakat burjuva devletleri ile proleter devletleri kurmaya çalışan yoksul kitleler arasındaki mücadelelerdi.

1957 ve 1960'daki Komünist partileri uluslararası konferanslarında varılan uzlaşmalardan sonra, Çin-Sovyet çatışmasının patlak verdiği genel çerçeveye bu idi. Bu çatışma ile ortaya çıkan sorunların bazıları geçici nitelikte görülebilir. Çin Halk Cumhuriyeti'nin emperyalizmle de facto (fiili) ilişkileri, Sovyetler Birliği'ninkinden daha değişiktir. ABD'nin Çin

ile diplomatik ilişkileri yoktur. Amerika bu büyük ülkeyi Birleşmiş Milletler ve Güvenlik Konseyi'ndeki haklı yerinden uzak tutmaktadır. Çin'e karşı ekonomik ambargo uygulamaktadır. Taiwan'daki Çan Kay-Şek kukla rejimini finanse etmekte ve desteklemektedir. Bu Çin iç savaşının henüz tamamen bitmediğini ve emperyalizmin Çin'li işçiler ve köylülere karşı bu savaşa müdahale ettiğini gösteren bir işarettir. Çin'e karşı herkesce bilinen askeri (nükleer de dahil) saldırı amaçları için, bu ülkeyi füze, hava ve deniz üsleri ile kuşatmıştır. Çok açıktır ki, bu durum, yalnızca normal diplomatik mübadele ve ilişkilere değil fakat aynı zamanda tekrarlanan ve kısmen başarılı olan dönemsel işbirliği girişimlerine dayanan Washington-Moskova ilişkilerinden oldukça değişiktir.

Bu nazik durumda, uluslararası işlerde esas olarak tutucu saiklerle hareket eden Sovyet bürokrasisi, bu kuşatmaya katılarak ve Çin devrimine **karantina** uygulamaya girişerek affedilmez bir hata (hayır, dünya sosyalizminin çıkarları açısından cinayet) işledi. 1960'dan sonra, «ileriye doğru büyük sıçma»nın ikinci döneminin başarısızlığa uğraması ile Çin ekonomisinin ciddi ve ağır baskılar altına girdiği bir dönemde Moskova Çin'e yaptığı tüm iktisadi yardımı kesti. Böylece Çin'de birçok kilit alandaki sınai gelişimi sekteye uğrattı. Çin'e nükleer silahlarını geliştirmesi için yardımı reddetti ve böylece nesnel olarak, emperyalizmin Çin'e yöneltmiş olduğu nükleer şantaja katkıda bulunmuş oldu. Bu silahların Çin Halk Cumhuriyeti ve hatta Hindistan kitlelerine karşı kullanılabileceğinin inkar edilemeyeceği bir dönemde, Hindistan burjuvazisine askeri yardım vermeye kadar ileri gitti.

Maoist liderliğin son zamanlarda SSCB ve Moskova yanlısı Komünist partilerine karşı yönelttikleri polemikler ve takındıkları sekteci tavırlar hakkındaki eleştirilerimiz ne olursa olsun ve Çin'de «büyük proleter kültür devrimi» sırasında ortaya çıkan bir dizi tedbir ve eğilimlerin, sosyalist ilkelerle uyuşmadığı ve geçerlilikleri olmadığı hakkında ne söylersek söyleyelim, şurası bize inkar edilemez görülüyor ki, Çin-Sovyet çatışmasının altında Sovyet bürokrasisinin Çin devrimine karşı, yukardaki paragraflarda gösterdiğimiz zararlı tavrı yatmaktadır (49). Bundan ötürüdür ki, Çin-Sovyet anlaşmazlığının olumsuz sonuçlarından Moskova'nın sorumlu olduğunu söylüyoruz; burda kastedilen tüm anti-kapitalist güçleri zayıflatan **devletler** düzeyindeki anlaşmazlıktır. (Bu, açık **ideolojik tartışma** ile karıştırılmamalı; kendi başına bu sonuncusu, Stalin döneminin monolitikliğinden olumlu bir uzaklaşmadır),

Herşeye rağmen, dünya devrim stratejisi üzerindeki tartışmaların, Sovyet bürokrasisinin ve onun Çin'deki karşılığının tavır ve eylemlerinden doğan, bütün bu yönlerini konjonktürel olarak tanımlıyoruz. Zira, bu eylemler ortaya çıkmamış ve Sovyet ve Çin liderleri Sovyet demokrasisinin ve proleter enternasyonalizminin parlak temsilcileri olmuş olsalardı bile (50), Çin devriminin zaferi ve nükleer silahlanma yarışı ile ortaya çıkan yeni dünya durumu, yeni devrimci strateji sorunları atacaktı ortaya.

Nükleer silahlanma yarışının, savaş, barış ve devrim tartışmalarına yeni bir etmen eklediğinin inkar edilmesi çabaları, Maocu ve Mao tarafılsı güçlerce üstlenildi (51). Bu ciddiyetten uzak, sorumsuzca bir davranıştır. Bizler nükleer fizik ve bio-fizik uzmanları değiliz elbette. Ancak, eğer bilim adamları,

bizi, bugün depolanmış olan nükleer silahların kullanılması ile gerçekleşecek bir dünya nükleer savaşının, insanlık, medeniyetinin, hatta yerkünün tahribine yol açabileceğini söyleyerek uyarıyorlarsa, bu uyarıları ciddiye almalı ve bunları bilimsel geçerlilikleri açısından incelemeliyiz - ve bunu da bu incelemelerin bazı çevrelerdeki devrimci coşkuyu «kızıştırmaları» ya da «geriletmeleri» düşüncesi açısından yapmamalıyız. Bilimsel sosyalizmin temeli mitler, hayaller ve insanlığın geleceğine kör bir inanç olamaz. Bilimsel sosyalizm, gerçekliğin ve onun evriminin nesnel ve eleştirel değerlendirilmesinden kalkmak zorundadır. Ve hiç kuşkusuz, nükleer silahlar öylesine bir tahrip gücü düzeyine gelmiştir ki, nükleer bir savaş sırasında insanlık varlığını sürdürebilse dahi, bırakın sosyalizmin geleceğini bir yana, fizik olarak hayatta kalma sorunu bugünkünden çok daha değişik şartlarda tartışılacaktır.

Klasik bir devrimci «eylem klavuzu» kuralı vardı: Orduya katıl, silahların kullanılmasını öğren ve onları yönetici sınıflarına karşı çevir. Ancak tabii ki, nükleer silahlar birer iç savaş silahları haline getirilemezler, zira bunlar işçileri ve kapitalistleri birbirinden ayırd etmeden ve birlikte mahveder. Yalnızca bu örnek dahi, nükleer silahlanma yarışının dünyada gerçekten birşeyler değiştirdiğini göstermeye yeter. Gerçekten de, eğer bilim adamlarının uyarılarını dikkate alacak olursak, bir nükleer dünya savaşının önlenmesinin dünya devrimci hareketinin en önde gelen stratejik hedeflerinden biri olduğu sonucuna ulaşırız.

Ancak sorunu bu şekilde koyarken, Sovyetler Birliği Komünist Partisi ve onun yörüngesindeki komünist partilerinin son dönemlerde güttükleri «barış

içinde birlikte yaşama» saçmalığına katılma diye bir sonuca vardığımız düşünülmemeli. Sorun, bir nükleer dünya savaşının **en etkili bir biçimde** önlenmesidir. Mesele şuna indirgenebilir: emperyalizm, devrimin uluslararası yayılımına herhangi bir biçimde «yardım» etmedikleri takdirde «sosyalist kamp»ın (Çin de dahil olmak üzere) varlığına ve ekonomik-askeri güçlenmesini kabul edecek midir, etmeyecek midir? Sputnik döneminde, Eisenhower ve Kennedy yönetimlerinin bu soruya verdikleri cevabı hatırlatmıştık: bunlar yalnız «sosyalist» kampın artan ekonomik ve askeri gücünde bile dünya kapitalizminin varlığına öldürücü bir tehdit görüyorlardı. Nükleer silahsızlanma da dahil, silahsızlanmanın, kapitalizmin ve sınıf mücadelesinin dünya çapında devam ettiği bir dönemde, yalnızca bir hayal olarak kalmasının temel nedeni de budur (52). Devrimin uluslararası yayılımı tamamen kaybolup gitse, gerçek anlamda hiçbir «barış içinde birlikte yaşama» imkanı olmayacak, tersine gelecekteki kaçınılmaz çatışmada daha iyi mevziler tutabilmek amacıyla yönelik manevralarla birlikte rahatsız bir ateşkes devam edecektir.

Fakat uluslararası devrim «kaybolup gidemez», zira o «dış baskılarla» ne «kışkırtılabilir», ne «teşvik» edilebilir ne de «başlatılabilir»; devrim, kapitalist toplumun, sömürge ve yarı-sömürge ülkelerin ve «gelişmiş» ülkelerin köklü iç toplumsal çatışmalarından ve çelişkilerinden doğar (53). «Şiddetli bir devrim»in bu dünya üzerinden kalkacağını ummak, insanoğlunun büyük çoğunluğunun dayanılmaz gayrı insani, sosyal, ekonomik, politik ve kültürel şartlarına göz yumabileceğini ummak demektir. Böylesine bir umut, boş bir hayaldir, mantık dışıdır ve pek de ahlaki değildir.

Bu, bir kere zamanımızın en temel doğrularından biri olarak kabul edildiğinde, ortaya çıkan ikinci soru şudur : Emperyalizm, dünya devriminin giderek yayılmasına, kendi sosyo-ekonomik alanının daralmasına «göz yumacak» mıdır, yoksa bu sürece, zor kullanarak, silahlı işgallerle ve karşı-devrimci saldırılarla karşı mı koyacaktır? Elbette herkes emperyalizmin dünya devrimi karşısında pasif kalmasını tercih eder. Hatta dünya burjuvazisinin bazı daha zayıf ve cesaretini kaybetmiş kesimlerinin böylesine bir pasif tavra taraftar olabileceklerini dahi umabilir. Ancak dünya kapitalizminin en güçlü, en canlı, en saldırgan kesimleri olan ve ekonomik ve askeri güçlerinin en yüksek noktasında bulunan ABD emperyalizminin öncü çevrelerinin böyle yavaş yavaş teslim olacağını ummak, gene boş bir hayaldir. Son yedi yılın deneyleri (yazı 1970 Martında ilk kez yayımlanmıştır-ç.), emperyalizmin her yeni muzaffer devrim tehdidine tüm araçları ile, herşeyin üstünde silahlı müdahale ile, karşı koymaya kararlı olduğunu göstermiştir.

Cevaplandırılacak tek bir soru kalıyor geriye : Sovyetler Birliği'nin hangi tavrı gelecekteki bir nükleer savaşı en iyi önleyebilir : emperyalist saldırılar ve şantajlar karşısında yavaş yavaş geri çekiliş mi, yoksa emperyalizmin saldırdığı devrimci halklar ve hareketler yanında kararlı bir mücadele mi? Eğer geçmiş bizim için bir klavuz olacaksa cevap açıktır. Saldırganlık karşısında geri çekilme veya kararsızlık, saldırganı «yatıştırmaz». Onu sadece daha kararlı yapar, saldırganlığın daha da yayılmasına yol açar, bu da her iki çekişen gücün hayati çıkarlarını öylesine yakın bir noktada bir güç denemesine girişmelerine yol açar ki, eğer güç denemesi başlangıçta,

saldırının ilk evresinde meydana gelseydi bir dünya savaşından kaçınılması çok daha kolay olurdu.

Ama, bu savaş eskiden olduğundan daha fazla güç veren şey de, bu «nükleer çıkmaz»dan başka birşey değildir. Nükleer dünya savaşı, insanlığın tümü için olduğu kadar Amerikan burjuvazisi için de bir nükleer intihardır. Bugünkü şartlar altında, bu sınıfın gücünün zirvesinde olduğu bir dönemde, onun «Vietnam'ı komünizmden kurtarmak için» intihar edeceğini sanmak aptallık olur. O saldırganlığına, muhtemel tehlikeler, potansiyel kayıplara oranla az olduğu sürece devam edecektir. Riskler çoğaldıkça tırmanma tehlikesi azalacaktır. Dolayısıyla, «sosyalist» kampların dünyanın herhangi bir yerinde emperyalist saldırganlık karşısındaki «karşı-tırmanma»sı ne kadar güçlü ise, yeni saldırganlıkların ve yeni «tırmanma»ların riski daha az olacaktır.

Sovyetler Birliği'nin sorumsuz hareketlere girmesini öneriyor değiliz. **Eğer** tüm anti-kapitalist güçlerin dünya çapında demokratik olarak birleşik bir yönetimi olsaydı ve **eğer** bu eylemlerini etkili bir şekilde koordine etseydi, böylesine bir «karşı-tırmanma», Ernesto «Che» Guevara'nın önerdiği gibi «iki, üç, daha fazla Vietnam» yaratılmasından, zekice hazırlanmış askeri hareketler ile emperyalistleri ordularını dünyanın değişik bölgelerine yollamak zorunda bırakmaya kadar bir sürü değişik biçim alabilecekti elbette. Böyle bir «karşı-tırmanma»nın mantığı açıktır: Düşmanın korkunç gücünün, her küçük ülkede ve her tekil devrim üzerinde toplamasına, yoğunlaştırmasına ve böylece bu devrimleri teker teker ezebilmesine izin vermenin yerine, güçlerinin ülkelere ve kıtalara dağılmasını ve bölünmesini sağlamak ve birçok ayaklanma, devrim ve askeri ma-

nevralarla aynı anda uğraşmak zorunda bırakmak.

Bu mantık öylesine açık ve onun yansıttığı politik ve askeri gerçek öylesine temeldir ki, «barış davasına topyekun adanmışlıkları ile», Sovyet liderlerinin bu gerçekleri göremeyecek kadar saf olabileceklerine insanın inanası gelmiyor. Çünkü barış, saldırılar karşısında sürekli gerilemeleri ile daha da tehdit altına girmektedir. Gene tek mümkün vargı, emperyalist saldırılar karşısında «barış içinde birlikte yaşama» mitine böylesine acıklı bir şekilde sarılmalarının, ancak, bu tabakanın yalnız dünya devrimi ile değil, aynı zamanda Sovyet halkları ve Sovyetler Birliği'nin kendisi ile de çatışan, öznel **sosyal çıkarları**, köklü tutuculukları ile açıklanabileceğidir.

KÜBA VE VIETNAM ÖRNEKLERİ

Küba ve Vietnam örnekleri bu analizin önemini vurgular. Batı basınında 1962 Karayipler bunalımı, sık sık Kennedy'nin «başarısı» olarak verildi. Kennedy «Kruşçev'in blöfünü gördü» (54). Sovyet hükümetinin bu olaydaki tüm taktik hareketini onaylıyor değiliz, özellikle devrimci Küba'nın hükümranlılığına karşı takındığı lakayt tavrı. Ancak şurası unutulmamalıdır ki, «Domuzlar körfezi» hareketinin başarısızlığa uğramasından sonra, Kennedy yönetiminin Küba'ya karşı yeni bir saldırı başlatmak yolundaki baskıları artmakta idi. Aslında, Sovyet füzelerinin Küba'ya yollanmasından önce, Küba'ya yeni bir istila hareketinin başlatılmakta olduğu yolundaki söylentiler oldukça yoğundu (55). Kruşçev'in kararsız bir şekilde Küba'ya ilk önce nükleer silahlar göndermesinin, sonra da geri çekmesinin bilançosu, nihayet böylesine bir istilanın gerçekleşmemiş olmasıdır. Sovyetlerin bu himayesi Küba devrimini, üç yıl sonra Dominik Cumhuriyeti'ndeki devrimi ezen böyle bir karşı-devrimci saldırı hareketinden korumuştur.

Küba devriminin zafere ulaşması veya perçinlenmesinden beri Washington devrimin yeni bir yayılımına tüm gücüyle karşı koyacağını belli etmiştir. Sadece en önemlileri söylersek, Kongo, Brezilya ve

Endonezya'da da bir çok askeri darbelerle bunu göstermiştir. Aynı şeyi Dominik Cumhuriyeti'ne, Vietnam'a ve Tayland'a açık askeri müdahalelerle yapmıştır. Ancak bütün bunları da pervasızca yapmıştır. Her adımını dikkatli bir şekilde araştırmış ve planlamıştır. İlk önce Güney Vietnam'daki askeri uzmanlarının sayısını arttırmış, sonra dev askeri üsler kurarak bu ülkeye karşı geniş çaplı bir işgal hareketine girişmiştir. Ondan sonra, Tonkin körfezinde bir Amerikan şilebinin saldırıya uğramasını bahane ederek Vietnam Demokratik Cumhuriyeti'ne ani fakat sınırlı bir hava saldırısı yöneltmiştir. Bütün bu adımların tek tek atılmasından, ve Sovyetler Birliği'nin protestolarının sadece lafta kalmasından ve Hanoi'ye maddi yardımının çok belirli konularda ve sınırlı olmasından sonradır ki Washington Kuzey Vietnam'ın kesintisiz bir şekilde bombardıman edilmesinin genelleştirilmesine karar vermiştir. (Önce Hanoi ve Hayfong çevresinde bazı «sığınak»lara dokunmadan, sonra da bunları bile dışarda bırakmadan.)

Eğer bu saldırılar başarıya ulaşmış ve Sovyet liderliği tarafından daha da gerilemeler şeklinde cevaplandırılmış olsa idi, emperyalist gücün ilk menzil sahasında kalan Çin, Kuzey Kore, Küba ve hatta bir yerde Demokratik Alman Cumhuriyeti gibi işçi devletleri için hiç kuşkusuz büyük bir tehlike belirirdi. Ve, bu saldırı zincirinin bir noktasında da Sovyetler Birliği askeri savunma nedenlerinden ötürü hiç kuşkusuz müdahale etmek zorunda kalacak ve bu durumda da, hem saldırının ve hem de Sovyet karşı koymasının SSCB'deki sinir merkezlerine çok yakın olan «hedefler» civarında bulunmasından ötürü nükleer dünya savaşı tehdidi bugünkünden çok daha

fazla olacaktı.

Emperyalist saldırıyı nötralize etmek için uygulanacak bir «karşı-tırmanma» stratejisinin belirli bir risk ögesi taşıdığı ve Amerikan emperyalizminin liderlerinin mantıklı davranacağı gibi tehlikeli bir varsayım dayandığı ileri sürülebilir. Bu itirazın geçerliliğini yadsımıyoruz. Biz sadece gittikçe artan emperyalist saldırılar karşısında, «barış içinde birlikte yaşama» mitinin çok daha fazla risk taşıdığını ve saldırıların birkaç yüzeysel zafer ile «yatıştırılabileceği» varsayımına dayandığını vurguluyoruz: bu, tarihsel deneyim karşısında buhar olup uçan bir varsayımdır.

Nükleer Dünya savaşının nükleer intihar demek olacağındandır ki, emperyalizmin dünya devriminin yayılmasına böyle bir savaşla değil fakat sınırlı bölgesel savaşlarla cevap vereceğini varsaymak akla uygun olmaktadır. Emperyalizm bunlarda ne kadar muzaffer olursa bu savaşlar da o kadar artacaktır. Ne kadar yenilirse de böylesine deneylere girmekten o kadar kaçınacaktır. Ancak uluslararası durum çok büyük ölçüde değişir ve bu değişen durumda Amerikan emperyalizminin yönetici kesimleri, 1944'te Hitler gibi, umutsuzluğa kapılır ve yüzde yüz yenileceklerine inanırlarsa yenilgiyi kabul etmektense bir nükleer savaşla toplu intiharı göze almaları ihtimali belirebilir.

Biz bu ihtimali, «barış içinde birlikte yaşama» oyununu haklı gösterme çabasında olanların bir çoğu gibi küçümsüyor değiliz. Kapitalizm yaşadıkça bu tehlikenin varlığını sürdüreceğine ve hatta giderek artacağına inanıyoruz: çünkü bu tehlike, varlığını sürdüren emperyalist kalenin güçlülüğünün değil zayıflığının ifadesidir ve bu zayıflığa bağlı olarak artar.

Ne var ki bu türden bir tahlil, emperyalist ülkelerde ki devrimin belirleyici tarihsel önemini yeniden değerlendirmeye götürür bizi : sadece bu devrimlerin, görece geri ülkelerdeki başarıya ulaşmış devrimlerin çözmekte büyük zorluk çektikleri sorunları çözmekte değil, aynı zamanda insanlığın varlığının bekası için çok büyük önem taşıdıklarından ötürü. Çünkü insanlığın varlığını sürdürmesi, son tahlilde, ABD tekelcilerinin nükleer **silahsızlandırılması** olasılığına bağlıdır ve bu silahsızlandırma da dışardan, yani Amerika Birleşik Devletlerinin dışındaki bir güç tarafından, gerçekleştirilemez. Bu bizzat ABD'nin **içindeki** sosyalist ve ilerici güçlerin görevidir.

Başladığımız noktadan, dünya devrimi ile devletlerarası ilişkiler arasındaki ilintiler meselesinden, uzaklaşmış görünüyoruz. Ama bir bakıma da, başlangıç noktamıza dönmüş sayılırız. «Tek ülkede sosyalizm» ve «barış içinde bir arada yaşama» hayallerinin alması, Moskova tarafından girilen «devrimci savaş», «önleyici nükleer savaş» ya da her yerde «aynı anda devrim» değildir; bu sorumsuz bir maceracılık demektir. Bu boş hayallerin alması, çeşitli ülkelerdeki devrimci şartların olgunlaşmasına bağlı olarak ve gittikçe daha çok sayıda ülkede arka arkaya ortaya çıkacak devrimci ayaklanmaları desteklemeye dayalı, kapsayıcı ve eşgüdümlü bir dünya devrimi stratejisidir. Tek kelimeyle, diyalektik bir şekilde, dünya ölçüsünde birleştirilmiş sınıf mücadelesidir. Ve uzun vadede, bizzat emperyalist ülkelerdeki sınıf mücadelesi ve sosyalist devrim, dünya ölçüsündeki en son kuvvet denemesinde belirleyici rolü oynayacaktır.

Bütün bir tarihsel dönem süresince, dünya devriminin merkezi azgelişmiş ülkelere kaymıştır. Ama

İnsanlığın geleceği, son kertede, Japonya'da, Batı Avrupa'da, Amerika'da belirlenecektir. Ve bir nükleer dünya savaşının olup olmayacağına, yani çağımızda insanlığın karşı karşıya olduğu ölüm kalım sorununa bir çözüm getirecek olan da, ABD'deki karşıt sınıflar arasındaki mücadeledir.

NOTLAR

- (1) «Deney, komünizm ampirik olarak ilerl halkların 'hep birden' ya da eşzamanlı bir hareketi olarak mümkündür; çünkü üretici güçlerin ve buna bağlı olarak dünya ticaretinin evrensel gelişmesini öngerektir» Karl Marx ve Friedrich Engels, Alman İdeolojisi (Berlin, Dietz Verlag, 1953), s. 32
- (2) Daha 6 Kasım 1920'de Lenin, Ekim devriminin üçüncü yıldönümü münasebetiyle yaptığı bir konuşmada şunları belirtiyordu: «O zaman biliyorduk ki: ancak davamız bütün dünyada muzaffer olunca zaferimiz zafer olacaktı, çünkü işe sırf dünya devrimi umuduyla başlamıştık.» Lenin, Seçme Eserler, ikinci basım (Berlin, Verlag für Literatur und Politik, 1930), cilt XXV, s. 590
- (3) Komünist Enternasyonalin ilk kongresinde Sovyet delegasyonu, oy hakkına sahip delegeler olarak Lenin, Troçki, Zinovyev, Stalin, Buharin ve Çiçerinden; danışman delege olarak ta Obolenski ve Vorovsky'den kuruluydu. Bu delegasyona Dışişleri Halk Komiserinin de dahil edilmiş olması dikkat çekicidir.
- (4) Lenin, 14 Mayıs 1918'de Bütün Rusya Sovyet Kongresi ve Moskova Sovyeti Merkez komitesinin bir-

leşik oturumunda dış politika üzerine yaptığı konuşmada şunları söylemiştir: «Biz nüfuz imtiyazı için savaşıyoruz... ulusal çıkarları savunmuyoruz; sosyalizmin çıkarlarının, sosyalizmin bütün dünya üzerindeki çıkarlarının ulusal çıkarlardan, devlet çıkarlarından daha önce geldiğini söylüyoruz» Lenin, Bütün Eserleri, 5. basım (Paris, Editions Sociales, 1961), cilt 27, s. 396

27 Haziran 1918 de bir sendika kongresinde yaptığı konuşmada Lenin, İngiltereye yeni tayin edilen büyükelçi Litvinov'un, polisten geçer geçmez İskoç devrimci sosyalisti Mac Lean'i Sovyet konsolosu olarak atadığını, bunun da İskoçyalı işçilerce sevinçle karşılandığını gururla zikreder. Lenin, Bütün Eserleri, cilt 27, s. 515

- (5) Bu, barış anlaşmasının imzalanmasına karşı «sol» un ve hatta bazı Bolşevik muarızların, Sovyet hükümetinin Polonya, Litvanya, Letonya, vs. yi Almanya'ya «vermekle» kendini «şerefsizleştireceği» (şeklindeki) iddiasında bilinen ifadesini bulmuştur.
- (6) «Troçki yoldaşın durumu üzerine konuşmam gerekiyor. Onun eylemlerinde iki yönün birbirinden ayırılması gerekir: Brest-Litovskta görüşmelere başladığı zaman ve görüşmeleri ajitasyon amacıyla mükemmel şekilde kullanırken, hepimiz Troçki yoldaşla aynı fikirdeydik.» Lenin, Bütün Eserleri, cilt 27, s. 110. «Nihayet sıra Brest-Litovsk anlaşmalarına gelince, Troçki yoldaş bütün dünyaya ifşaatta bulundu; ve bu tutum sayesinde değil mi ki, başka hükümetlerle korkunç bir emperyalist savaşı sürdüren düşman bir ülkede bizim politikamız, halk kitlelerinin öfkesini kabartmak şöyle dursun, aksine onların desteğini kazanmıştır?» a.g.e., s. 511

- (7) a.g.e., s. 67-68. Aynı zamanda Lenin'in şu sözlerine de bakınız: «Burjuvazi küçük mülk sahiplerinden daha enternasyonaldır; bu, Brest-Litovsk barışı sırasında, Sovyet iktidarı, proletaryanın dünya diktatörlüğünü ve dünya devrimini, ne kadar da insafsız olursa olsun tüm ulusal fedakârlıkların üstünde tutarken, birdenbire gördüğümüz şeydir» a.g.e., cilt 29, s. 145
- (8) Erich Lundendorff, Meine Kriegserinnerungen 1914 - 1918 (Berlin, Ernst Siegfried Mittler und Sohn, 1919), s. 519, 517, 407 vs.
- (9) Kasım 1918 Alman devrimi arifesinde, İmparatorluk hükümeti, Berlin demiryolundaki bir istasyonda meydana gelen bir kazada, Sovyet elçiliğine gönderilen diplomatik sandıklarda çok sayıda Almanca komünizm propagandası bulunduğu bahanesiyle Sovyet Rusyayla diplomatik ilişkilerini kesti.
- (10) Komünist Enternasyonalin ikinci dünya kongresinde bütün ülkelerin işçilerine yapılan çağrılara bakınız. Komünist Enternasyonalin İkinci Kongresi: Protokoll der Verhandlungen. (Hamburg, Verlag der Kommunistischen Internationale, 1921), s. 46-56
- (11) Lenin'in sekizinci parti kongresine (Mart 1919) sunduğu parti programı hakkındaki raporuna bakınız. Lenin, Bütün Eserleri, cilt 29, s. 169—70
- (12) Bu tartışmaların ayrıntılı bir tahlili için Issac Deutscher'in Silahlı Sosyalist adlı yapıtına bakınız (London, Oxford University Press, 1954), s. 459-473

- (13) Bu yönden Komünist Enternasyonalin ilk kongrelerindeki çağrılar ve ifadeler tipiktir; burada Kızıl Ordu, «uluslararası işçi sınıfının ordusu» olarak gösteriliyor ve «uluslararası kızıl ordunun yaratılacağı an gittikçe yaklaşmaktadır» deniliyordu.
- (14) «Sözde teori» diyoruz, çünkü Lenin bu teoriyi hiçbir yerde bu kelimelerle formüle etmemiştir. Bugün bu teoriyi savunanların (örneğin, E. Kardelji, Komünizm ve Savaş, s. 66-71) kendilerine dayanak olarak kullandıkları ifadeler sadece, Sovyet Rusya ile kapitalist ülkeler arasındaki normal diplomatik veya ticari ilişkilerin gerekleriyle ilgili ifadelerdir. Sovyet devletinin ve Komünist Enternasyonalin işçilerin devletine uygulanan emperyalist kuşatmanın kırılması için çalışmakta haklı oldukları biraz olsun herkesçe bilinen bir gerçek olarak gözüküyor. Bu somut mücadeleyi, somut bir tarihl dönüm noktasında «dünya Komünist hareketin stratejik çizgisi» haline dönüştürmek ise gülünçtür.
- (15) 14 Temmuz 1963 tarihli «SBKP Merkez Komitesinin Sovyetler Birliğindeki Bütün Parti örgütlerine ve Bütün Komünistlere Açık Mektubu»nda partinin «barış içinde birlikte yaşama Leninist ilkesini Sovyet dış politikasının genel çizgisi olarak ilan ettiğini» söylenir.
- (16) J. Stalin, Sorular ve Cevaplar (Paris, Hümanite Kitabevi, 1925), s. 17 - 18
- (17) Radek'in «ulusal komünizm» politikası, Schlagetter gibi aşırı şovenlerin takipçileriyle yaptığı oportünist manevralar, gerçek enternasyonalizmden önemli bir ayrılıştı. Bakınız Ruth Fischer, Stalin ve

Alman Komünizmi: Devlet Partisinin Kökenleri üzerinde bir Araştırma (Cambridge, Harvard University Press, 1948); ve Ypsilon (Johann Rindl ve Julian Gumpere'in takma adı), Dünya Devrimi Modeli (New York, Ziff-Davis, 1947).

- (18) Burada sözkonusu olan düşmanlar arasındaki manevraların, emperyalistler arası çatışmaların kullanılmasının meşru olup olmadığı değildir. Sorun bu manevraların, tavizlerin bir sınırı olup olmadığı ve bu sınırların aşılması halinde bu tavizlerin nesnel meyvalarını tehlikeye düşürüp düşürmeyeceğidir. Bu anlamda, Brest-Litovsk barışı ile Hitler-Stalin paktı arasında bir karşılaştırma yapmak çok öğretici olur: Birincisinde, uluslararası devrimi ilerletmek için görüşmeler azami şekilde propaganda amacıyla kullanılmıştı. İkincisinde ise, dünya Komünist hareketi Hitler-Stalin paktını «savunma» düzeyine alçaltılmıştı ve Alman Komünistleri, «Alman emperyalizmi»nin (herhalde Hitler) artık esas düşman olarak sayılamıyacağını yazıyorlardı. Die Welt, 18 Ağustos 1939.

- (19) Bazıları SSCB'nin ikinci dünya savaşından sağ çıkmasını bu manevraların bir sonucu olarak açıklıyorlar. Bu, açık bir muhakeme hatasıdır. Emperyalistler, Sovyetler Birliğine karşı birleşmediler ve aksine içlerinden bir kampın SSCB ile ittifak kurmasıyla birbirlerine karşı savaşmaya devam ettilerse, bunun nedeni, o günün şartlarında emperyalistlerarası çelişkilerin SSCB'ye karşı ortak düşmanlıktan daha kuvvetli olmasıydı. Bu, SSCB'nin propagandasından veya dış politikasından büyük ölçüde bağımsızdı. 1918'den sonra Lenin de, olanca nefretlerine rağmen, emperyalistlerin Bolşevizme karşı birleşmeyi başaramadıklarını söylerken benzer bir noktaya işaret ediyordu; hem de

bu birleşme başarısızlığı, Bolşeviklerin devrimci propagandayı yaymaya devam ettikleri bir sırada oluyordu;

- (20) Kominternin yanlış politikaları 1927 Çin devriminin yenilmesinde, 1933'de Hitlerin iktidara gelmesinde ve 1936-37'de İspanya devriminin yenilmesinde hiç kuşkusuz kilit rolü oynamıştır.
- (21) «Bütün kapitalistler SSCB ye karşı elbirliği yapıyorlardı» fikrine saplanan bazı kimseler, Hitlerin iktidara gelmesine olanak vermekle Stalinin haklı olduğunu söylemeye kadar vardırıyorlar işi; çünkü onlara göre, bunun sonucunda, ikinci dünya savaşı sırasında Anglosakson emperyalistleri SSCB ile ittifak yapmış oldular! Bu tür bir muhakemenin saçmalığını ayrıntılarıyla ortaya koymanın gereği yok herhalde; hele Hitlerin SSCB ye yaptığı saldırının 1941 de Sovyetler Birliğini askeri yenilginin eşiğine getirdiği hatırlanırsa...
- (22) 1 Mart 1935 te Stalin, Scripps-Howard gazeteleri müdürüne, Sovyetler Birliğine «dünya devrimi planları ve niyetleri» atfedilmesinin «trajikomik bir yanlış anlama» olduğunu söylemiştir. Stalin Howard Mülakatı (New York, International Publishers, 1936)
- (23) Bakınız Leon Troçki, İhanete Uğrayan Devrim, (New York, Merit Publishers (şimdi Pathfinder Press, Inc.), 1965); ve Marksizmi Savunmak, (New York, Merit Publishers (şimdi Pathfinder Press, Inc.), 1965). Aynı zamanda Dördüncü Enternasyonalin beşinci dünya kongresi tezlerine bakınız:

Stalinizmin tırmanışı ve gerilemesi, Stalinizmin gerilemesi ve çöküşü, Dördüncü Enternasyonal, Aralık 1957, s. 59 ve 82

- (24) Stalin, Kruşçev ve ardıllarının öznel politikalarının bu devrimleri önlemeye çalışmak olmasına rağmen, Sovyetler Birliğinin varlığı, Yugoslav, Çin, Vietnam ve Küba devrimlerinin zafere ulaşmasını nesnel olarak kolaylaştırmıştır.
- (25) Deneyler, bu korkuların haklılığını tamamiyle ortaya koymuştur: Yugoslav devriminin, Çin ve Küba devrimlerinin zaferi dünya Komünist hareketi içinde bilfiil bölünmeler değilse bile derin çatlaklar meydana getirmiştir ve Sovyet bürokrasisi artık dünya Komünist hareketi üzerinde ikinci dünya savaşı öncesi ve savaş sırasında olduğundan daha sınırlı bir etkiye sahiptir.
- (26) Bu tür insafsızca boyun eğişin en aşırı örnekleri şunlardır: Hindistan Komünist Partisinin, Hindistan halkının 1942 Temmuzundaki büyük ayaklanmasına karşı çıkması; Fransız Komünist Partisinin 1945 ilkbahar ve yazındaki Cezayir ulusal hareketine karşı çıkması (ve işi, «faşist» olarak suçladıkları ayaklanan halkın, emperyalist baskıya maruz bırakılmasını onaylamaya kadar vardırması); Fransız kabinesindeki Komünist Partili bakanların yoldaşları Ho Chi Minh'i «Fransız Birliği» diye vaf-tiz ettikleri Fransız sömürge İmparatorluğunda kalmaya zorlamaları ve bu bakanların 1946 başında Vietnamı yeniden ele geçirmek için başlatılan sömürge savaşından sonra bile emperyalist hükümette kalmaya devam etmeleri!

- (27) Walter Duranty Moskovadan çektiği telgrafta diyor ki: 1931 de İspanyada devrimin patlak vermesine gelen ilk tepki «Pravdada yayınlanan melan-kolik bir makale oldu... her şeyden önce SSCB, savaş tehlikesinden son derece ve belki de haksız olarak ürktüğünden; ve Avrupanın herhangi bir yerinde statükoyu bozacak bir çabaya korku ile baktığından... Ayrıca, bugün Kremlinin politikası, dünya devriminden çok Rusyada sosyalist inşanın başarısı üzerine kuruludur» (New York Times, 18 Nisan 1931). Daha 1931 de!
- (28) İspanyol devriminin en iyi tahlilleri şu eserlerde bulunabilir: Felik Morrow «Revolution and Counterrevolution in Spain» (İspanya'da Devrim ve Karşıdevrim), London, New Park Publications; ve Pierre Broue ve Tamine, «La Guerre civile d'Espagne» (İspanya'da İş Savaşı), Paris, Editions de Minut.
- (29) Düzenli ordu Merkezi Telefon Dairesi'ni İşçi mllslerinden almaya kalktı; işçiler, Temmuz 1936'da büyük fedakarlıklardan ve kayıplardan sonra bu daireyi faşistlerin elinden alarak işgal etmişlerdi.
- (30) İspanya Cumhuriyeti «Merkezi Casusluk Mahkemesi»nin POUM Merkez Komitesi için verdiği 29 Ekim 1938 tarihli hüküm; bu hüküm, komite üyelerini mahkum etmek şöyle dursun, belli hedefler için, yani halk kitlelerinin faşist askeri ayaklanmaya karşı verdikleri mücadeleye katılırken aynı zamanda ekonominin toplumsallaştırılması ve proletarya diktatörlüğünün kurulması için vermekte oldukları mücadelenin «geçici olarak» durdurulmasını talep ediyordu (Mahkeme, POUM'un anti-faşist mücadeleye katılmakta olduğunu asla inkar etmiyordu!)

- (31) William L. Shirer, Nazi İmparatorluğunun Yükseliş ve Çöküşü, München, Knauer, 1963, Cilt 1, s. 324. Alman generalleri, Nürnberg mahkemeleri sırasında bunu doğrulamışlardır. Aynı gerçeği belirten başka kaynaklar da zikredilebilir: Walter Görnitz, Der Deutsche Generalstab. Frankfurt, Verlag der Frankfurter Hefte, s. 440.
- (32) Bk., Winston Churchill, The Gathering Storm. Penguin Books, 1966, s. 601-606
- (33) Petain rejiminin kendi aleyhinde açtığı Riom davasında verdiği ifadede, Leon Blum «işçilerin kendisine güven duymalarından ötürü» ve «bu korkunç hareketi /fabrika işgallerini-E.M./ durdurmakta» işçilerle işverenler arasında aracılık yapılabileceği için işveren örgütlerinin kendisine başbakan olması için yalvarmaya geldiklerini övünerek anlatmıştır. Blum'un bazı tipik ifadeleri şöyledir: «Daha cuma sabahı, yüksek devlet dairelerinin ve üniversitelerin bir çok temsilcisi gibi işveren örgütlerinde görev almadan önce, yıllarca Bakanlar Kurulundaki çalışma arkadaşlarımdan biri olan ve her zaman aramızdaki iyi ilişkileri koruduğumuz Bay Lambert-Ribot, beni iki dosta, iki aracıya tanıştırdı ve benden Comité des Forges gibi en üst işveren örgütleriyle CGT arasında bir anlaşma sağlamamı istedi». Leon Blum, L'Histoire Jugera. (Paris, Editions Diderot, 1945), s. 277-278. «İşverenler ondan zor kullanmasını istemediler, tam tersine zor kullanmamasını rica ettiler. Ona, bugünkü şartlarda böyle bir şeyin ancak kanlı bir çatışmaya yol açacağını» söylediler», a.g.e., s. 279. «Yalnız size şunu söylemeliyim: o dönemde burjuvazi ve özellikle şirket yöneticileri beni bir kurtarıcı gibi görüyorlardı; beni, bir kurtarıcı olarak bekliyorlar ve istiyorlardı.» a.g.e., s. 28.
- (34) Walter Görnitz, Hitler'in İspanya'ya gönderdiği «Condor Lejyonu» pilotlarının bile firar ederek iş-

çilerin yanına geçtiğini söylüyor. «Der Deutsche Generalstab.» s. 442. H.B. Gisevius. 1936-1937 yıllarının Nazi rejiminin «en sakin» yılları olmasına rağmen bu dönemde kitle muhalefetine güçlü olduğunu belirtiyor. Bis Zum Bittern Ende, (Darmstadt, Claasen und Wurth, 1947) s. 266. Berlin'de birkaç bin aktif üyeye sahip güçlü bir yeraltı Komünist partisi 1934-1936 yıllarında yeniden kurulmuştu ve ancak 1937'nin başında SSCB'deki Moskova mahkemeleri ve Stalin temizlikleri nedeniyle yayılan «casus korkusunu» kullanarak, Gestapo tarafından dağıtılabilmıştır.

- (35) Vladimir Dedijer, Tito Parle. (Paris, Gallimard, 1953) s. 231. Jajce'nin Anti-faşist Halk Kurtuluş Konseyi'nin 1943 sonbaharındaki ikinci oturumunun kararları ile Yugoslav devrimine doğru atılan tarihsel adımlar, Moskova liderliği tarafından «Sovyetler Birliğine arkadan saplanan bir hançer» olarak nitelendirildi; Moskova, Komünistlerin yönetimindeki direniş hareketi ile Yugoslavya Kraliyet Hükümeti arasında bir uzlaşma sağlama çabalarına devam etti. Mosa Pijade, La Fable de l'aide soviétique à l'insurrection nationale yougoslave. (Paris, Le Livre Yougoslave, 1950), s. 69.
- (36) Bugün bile, küçük köy ve kasabaların duvarlarında o dönemde Yugoslavya'da açılan büyük propaganda kampanyasının izleri görülebilir.
- (37) Stalin, İngiltere ve Amerika'yla yaptığı ittifakın Yugoslav devrimi ile zor duruma gireceğine inanmıştı. Ancak, büyük bir şaşkınlıkla, Batı emperyalistlerinin Tito'nun başarısı karşısında dehşete kapılmadıklarını görünce, tutumunu kısmen değiştirdi. Mosa Pijade, a.g.e., s. 69.
- (38) Bk., Charles de Gaulle, Mémoires de Guerre, Vol. 3, Le Salut, (Plon, 1959): «Eski yapılara karşı kitlelerin duyduğu tepki, yoksullukla çığırından çık-

miş, Direniş'le yoğunlaşmış, ve kurtuluşla da en yüksek noktasına çıkmıştı. O halde, 'parti' için bulunmaz bir fırsat doğmuş demektir. Parti, düşmana karşı ayaklanma ile sınıf mücadelesini kapsıtlı olarak birleştirerek ve her iki başkaldırının da şampiyonu olarak ortaya çıkararak, ülkenin yönetimini sahtekarlık yoluyla eline alabilirdi: her ne kadar, bunu Direniş Konseyi, komiteler ve milisler aracılığıyla yapacak durumda olmasa da.» s. 112-113. «O günden bu yana geçen olayları ve bugünün ihtiyaçlarını hesaba kattığım zaman, bugün Maurice Thorez'in Komünist Partisi liderliğine dönmesinin zarardan çok yarar getirdiğini düşünüyorum. Ben devletin ve milletin başında oldukça bu böyle olacaktır. Kuşkusuz, Komünistler her gün bizi çeşitli oyunlar ve küfürlerle karşılayacaklar. Bununla birlikte, bir ayaklanma hareketine de teşebbüs etmeyecekler. Daha iyisi, ben başta olduğum sürece, tek bir grev bile olmayacak... Thorez'e gelince, Komünizmin çıkarları doğrultusunda hareket etmeye çalışmış olsa da, zaman zaman kamu çıkarlarına hizmeti olmuştur. Fransa'ya döndükten hemen sonra, adamlarından bazılarının yeni bir yeraltı faaliyetine sokmaya çalıştığı «yurtsever milisler»in son kalıntılarının temizlenmesine yardım etmiştir. Partisinin merhametsiz ve huysuz katılığının izin verdiği ölçüde, Comités de Libération'un devlete el uzatmasına ve bazı fazla heyecanlı ekiplerin şiddet eylemlerine girişmesine karşı çıkmıştır. Nutuklarını dinleyen işçilere, özellikle de madencilere, bütün güçleriyle çalışmalarını ve ne pahasına olursa olsun üretim yapmalarını söylemiştir. Bu bir politik taktik miydi? Bunu araştırmam için bir neden yok. Fransa'nın korunmuş olması bana yeter.» s. 118-119.

- (39) Harry Truman, *Years of Trial and Hope*. (New York, Doubleday and Co., 1956) C. II, s. 240-243. Gerçekten de, Atlantik Paktının kuruluşuyla ilgili bölümde tek bir kelime yoktur; Fransa ve İtalya'daki «yıkıcılık» hakkında da öyle.

- (40) Bu bütün Kennedy döneminde çok açıldı: burjuva kamuoyu «Komünizmin dünyaya yayılmasından» çok «sputnik»le, «füze yarışı» ile, SSCB'nin uzay teknolojisinde ve bilimsel eğitimde gösterdiği gelişmelerle ilgiliydi.
- (41) Bir kapitalist ülke içindeki sosyal demokrat reformizm ile dünya kapitalizminin çerçevesi içinde Stalinist ya da Kruşçevist reformizm arasında belirli bir paralellik vardır. Her iki durumda da **kısmî kazançların eşyalaşmış diyalektiği** ile karşı karşıyayızdır; bu kısmî kazançların savunulması, kendi başına bir hedef haline getirilmekte ve bütünsel, genel hedeften önce tutulmaktadır. Bu olay, bir parazit gibi bu kazançların üzerinde yaşayan, ama ancak kısmî kaldıkları sürece bu kazançların üzerinde yaşayabilen bir bürokratik tabakanın özel, belirli çıkarlarını yansıtmaktadır.
- (42) Bu, SBKP'nin yirmiikinci kongresinde benimsenen programın önerdiği çizgidir.
- (43) Sorun şöyle konulabilirdi: Neden Amerikan emperyalizmi, ezici bir askeri ve ekonomik üstünlüğe ve nükleer silahlar üzerinde bir tekel durumuna sahip olduğu 1946 yaz ve sonbaharında Sovyetler Birliğine karşı derhal bir saldırıya geçmemiştir? Üç öznel sosyo-politik engel böyle bir hareketi gerçekçi bir davranış olmaktan alıkoyuyordu. Birincisi, Batı Avrupa halkları bu hareketi benimsemezlerdi, Amerika'nın bu türden bir davranışı bu ülkelerde başarılı anti-kapitalist devrimlere yol açardı. İkincisi, Amerika'da kamuoyu buna hazırlanmış değildi ve gerçekleşmesi ciddi bir iç bunalıma, Vietnam savaşının bugün yol açtığı bunalımdan çok daha ciddi bir bunalıma yol açardı. Bk., The Forrestal Diaries (New York, The Viking Press, 1951) s. 100. Üçüncü olarak da (bu, askerî liderlerin kafalarında en önemli nedendi), savaşa devam etmeye, hele eski bir müttefike karşı savaşa devam etmeye ra-

zı değillerdi. Derhal eve dönmek istiyorlardı ve hat-
ta Avrupa'nın ve Uzakdoğu'nun savaş ertesi işga-
line de karşı çıkmışlardı. Bk., Harry Truman, a.g.e.,
s. 510; Marry-Alice Waters, Gıs and the Fight
Against War (New York, Merit Publishers (Şimdi
Pathfinder Press), 1967).

- (44) Amerika'dan alınan 23 Ekim 1951 tarihli bir UPI haberi, ilk kez, «Amerikan nükleer uzmanlarının» Sovyet nükleer denemelerinin güçler ilişkisini büyük ölçüde değiştirebileceğini düşündüklerini belirtiyor. 8 Ağustos 1953'te Malenkov Sovyetler Birliğinin bir Hidrojen bombası yaptığını açıkladı.
- (45) 9 Kasım 1953 tarihli bir Agence France Press haberi, Eisenhower'in aynı günde, Sovyetlerin Amerika'ya karşı bir nükleer saldırıya geçebilecek güçte olduğunu söylediğini belirtiyor.
- (46) Mısırlı bir ideolog, Malik Binnabi, 1956'da, bütün bu umut ve hayalleri özetleyen bir kitap yayımladı. L'Afro-Asiatisme, (Le Caire, Imprimerie Misr). Bu hayallerin sayısız yankısı, o dönemin Sovyet ve Komünist yayınlarında bulunabilir.
- (47) 1960-66 döneminde emperyalist ülkelerin az gelişmiş ülkelere yaptıkları ortalama yıllık «yardım», 9 milyar doları buluyordu; aynı dönemde «sosyalist» ülkelerin az gelişmiş ülkelere ortalama yıllık yardımları ise 500 milyon dolardan azdı. Bu rakamlar nettir, yani az gelişmiş ülkelerin yaptığı ödemeler çıkarıldıktan sonra elde edilen rakamlardır.
- (48) Bu formülasyon, SBKP'nin yirmiikinci kongresinde kabul edilen programda, az gelişmiş dünyadaki «ne kapitalist ne de sosyalist» oldukları ileri sürülen devletleri tanımlamak için kullanılmıştır.
- (49) Isaac Deutscher, Bitmemiş Devrim'de, Stalin ve kadavrılarının Gürcistan'da giriştikleri zalim baskıya

Lenin'in son yazılarından birinde nasıl şiddetle karşı çıktığını, «büyük Rus, şoven hain ve zaliminin» Asyalı halklara karşı küstahça tavırlarıyla komünist davaya sonsuz zarar vermesinden duyduğu korkuyu ifade ettiğini anlatır. Lenin, 31 Aralık 1922'de kaydedilen notlarında, bu tür davranışların Doğu'nun uyanan halklarında, Rus komünistlerinin uluslararası ilkelere bağlılığı hakkında kuşku yaratacağı gibi tarihsel bir uyarıda bulunmuştu.

(50) Çin liderlerinin de uzun bir süre, «barış içinde birlikte yaşama» mitinin tezgâhlanmasından sorumlu oldukları vurgulanmalıdır. Çin liderleri, Endonezya Komünist Partisinin Kasım 1965'deki korkunç yenilgiyle sonuçlanan sağ çizgisini oportünistçe desteklediler (Mao Tse-tung, Endonezya Komünist Partisinin 40 ıncı yıldönümünde Aidit'e gönderdiği açık mektupta, partinin «doğru» çizgisini onayladığını belirtiyordu!) Pakistan Asya'da Çin'le çok dostane ilişkiler sürdüren tek burjuva hükümeti olduğu için, Pakistan Komünistlerine Doğu Pakistan'daki devrimci mücadeleleri gevşetmelerini söylediler; bütün bunlar vurgulanmalıdır.

(51) Debat sur la linge générale du mouvement communiste international. (Pekin, Editions en Langues étrangères, 1965), s. 247 - 261. Bununla birlikte Çin'in Amerika ile Rusya arasında bir savaş çıkmasını ya da bir nükleer savaş olmasını istediğini söylemek iftira etmek olur.

(52) Buna ek olarak, «olgun» tekelci kapitalizmin «devrelere karşı» uyguladığı ekonomik stratejide silah üretiminin taşıdığı büyük önemi ve bu kapitalizmin, özel kâr için üretimin bütün mantığını tehlikeye atmaksızın silah üretimi çapında «barışçı» çıkışlar bulmasının olanaksızlığını da düşünmeliyiz.

(53) Vietnam örneğinde, Güneydeki iç savaşın, Cenevre görüşmelerinden sonra, Kuzey'in Güneyli geril-

laları desteklemek üzere müdahale etmesinden **yıllarca** önce, Diem'in halkın solcu ve ilerici kesimlerine karşı girdiği tedhiş hareketlerinin sonucunda başladığını belgelemek çok kolaydır. Bk., Nyugen Kien, *La Sud-Vietnam depuis Dien-Bien-Phu*, (Paris, Maspero, 1963); Hans Henle, *Chinas Schatten über Südost-Asien*, (Hamburg, 1964); bir çok kaynağın özeti için bk., Jürgen Harleman ve Peter Gäng, *Vietnam Genesis eines Konflikts* (Frankfurt, Edition Suhrkamp, 1966).

- (54) Örnek için bk., *The Economist*, 10 Haziran 1967.
- (55) Ekim 1962 Karayip bunalımından birkaç hafta önce, *The Economist* 6 Ekim tarihli sayısında «Küba Saplantısı» başlıklı bir başmakale yayımladı. Yazı şu paragrafla başlıyordu: «Küba'dan kaygı duymak için bir çok neden vardır ve *Time* dergisi ile *New York Herald Tribune* gazetesinin okurlardan mektuplar sütunlarını listenin başına almak garip görünebilir. Ama aslında Küba'daki son gelişmelerin en kaygılandırıcı yönü, Amerikan kamuoyu üzerindeki etkileridir; özellikle bu iki gazete (ama salt bunlar değil), bugün Amerika'da varolan öfkeli sabırsızlığı -ve Küba'yı genel çerçevesi içinde göremeyen yaklaşımı- yansıtmaktadırlar. Başkan Kennedy'nin sonuçlarına boşverip 'birşeyler yapması' şeklinde özetlenebilecek yaygın talep, bir yabancı'nın istediğini söyleyebileceği bir noktaya ulaşmıştır.» Ruslar, Küba'ya füze göndermeden önce Washington'un Ada'yı yeniden işgal etmek için bir plan hazırladığına dair güvenilir istihbarat aldıklarında hep ısrar etmişlerdir. Bk., «SBKP Merkez Komitesinin Sovyetler Birliği'ndeki bütün Parti Örgütlerine ve Bütün Komünistlere Açık Mektubu,» 14 Temmuz 1963.

Fiyatı

KÖZ

25 T.L.